

17—21 nov.

Debatter m. m.**Lördagen den 17 november.**

	Sid.
Interpellation av herr Dickson ang. omformulering av den s. k. mena- geriförordningen	3

Tisdagen den 20 november.

Svar på fråga av fröken Elmén ang. anordnande av utbildning i arbets- psykologi och personalledning för chefer och arbetsledare inom civilförvaltningen	5
Interpellationer av:	
Herr Braconier ang. utarbetande av en civilförsvarshandledning för svenska folket, m. m.	6
Herr Stjärne ang. förbättring av vägförbindelserna genom landets mera avlägsna skogsområden	8

Onsdagen den 21 november.

Svar på interpellation av herr Persson i Svensköp ang. byggnadspro- grammet för folkskolebyggnader	10
Professur i ekonomisk historia vid Lunds universitet	15
Ändrade grunder för beskattning av realisationsvinster m. m.	18
Sexualbrottslingarnas behandling	26
Ändrad lydelse av 18 kap. 10 § strafflagen	36
Interpellationer av:	
Herr Pettersson i Ersbacken ang. förvaltningen av pastoratens bo- ställsskogar.	41
Herr Nilsson i Bästekille ang. antalet ledamöter i familjebidrags- nämnd och hemhjälpnämnd.	43

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 21 november.

	Sid.
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 186, ang. professur i ekonomisk historia vid Lunds universitet	15
— nr 187, ang. studielån åt flyktingstudenter	18
— nr 188, ang. omskolning av lärare	18
— nr 189, ang. lekmananämnd på skolans område	18
— nr 190, ang. överskridande av en anslagspost i avlöningsstaten för kontrollstyrelsen	18
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 62, ang. ändring i kommunal-skattelagen	18
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 35, ang. pension åt Svea Arvida Johansson	26
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 34, ang. sexualbrottslingarnas be-handling	26
— nr 35, ang. ändrad lydelse av 18 kap. § 10 strafflagen	36
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 45, ang. rörlig kredit åt Svenska spannmålsaktiebolaget	41
— nr 46, med anledning av väckta motioner ang. statens stöd åt växt- och fruktträdskölden m. m.	41

Lördagen den 17 november.

Kl. 2 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 10 innevarande november.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Örebro den 13/11 1951.

Härmed intygas att Fru Nanny Helena Renström-Ingenäs, född 22/3 1903, Hagendalsvägen 20, Kumla, sedan den 12/11 vårdas å härvarande lasarett under diagnos metrorrhagi. Hon beräknas vara arbetsoförmögen fr. o. m. 12/11 i ca 2 veckor.

Örebro som ovan.

Stig Lundin,
avd.-läk.

Kammaren beviljade fru Renström-Ingenäs ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 12 innevarande november tills vidare.

Herr talmannen meddelade, att herr Jansson i Hällefors, som vid kammarens sammanträde den 24 nästlidna oktober med läkarintyg styrkt sig tills vidare vara förhindrad att delta i riksdagsgöromålen, den 6 i denna månad åter intagit sin plats i kammaren.

§ 3.

Föredrogs var efter annan och hänvisades till bevillningsutskottet följande på bordet liggande motioner, nämligen

nr 678 av herr *Fröderberg*;

nr 679 av herr *Widén*;

nr 680 av herr *Senander m. fl.*; och

nr 681 av herr *Hjalmarson m. fl.*

§ 4.

Föredrogs den av herr *Gustafsson* i Borås vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående prövningen av intygsgivares tillförlitlighet vid ansökan om vapenfri värnpliktstjänstgöring.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Interpellation ang. omformulering av den s. k. menageriförordningen.

Ordet lämnades på begäran till

Herr **DICKSON**, som anförde: Herr talman! Många människor finna ett stort nöje i att gå på cirkus. Mycket av vad där visas kan också vara ägnat att intressera och roa på ett oskyldigt sätt, men där kunna å andra sidan förekomma saker, mot vilka man måste reagera. Framför allt gäller detta de uppvisade »dresserade» djuren.

S. k. menagerier äro numera förbjudna; däremot få djur uppvisas där est de »dresserats». Otvivelaktigt har denna undantagsbestämmelse ofta medgivit ett kringgående av huvudsyftet med menageriförbudet.

Vissa djur låta sig gärna och lätt dresseras (hästar, elefanter m. fl.). Andra däremot synas kunna bringas till underkastelse endast genom tvång och med anlitande av medel, som för ifrågavarande djur medföra påtagligt lidande; under denna senare kategori falla rovdjuren, i synnerhet de större.

Allmänheten har under senare år ofta reagerat jämväl mot de förhållanden under vilka cirkusdjuren förvaras mel-

Interpellation ang. omformulering av den s. k. menageriförordningen.

lan föreställningarna. Man har också påtalat hur trånga de burar äro i vilka särskilt rovdjuren transporteras från ort till ort.

Jag anhåller nu om kammarens medgivande att i anslutning till de antydningar jag här gjort få till statsrådet och chefen för justitiedepartementet rikta följande interpellation:

Är det statsrådets avsikt att snart föreslå en omformulering av den s. k. »menageriförordningen» i syfte att mer effektivt än hittills eliminera företeelser av djurplågerikaraktär?

Denna anhållan bordlades.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 186, i anledning av väckta motioner om inrättande av en professur i ekonomisk historia vid Lunds universitet;

nr 187, i anledning av väckta motioner om studielån med statlig kreditgaranti åt vissa flyktingstudenter;

nr 188, i anledning av väckta motioner om utredning rörande möjligheterna att anordna en omskolning av vissa lärare;

nr 189, i anledning av väckta motioner om utredning av frågan om inrättande av en lekmananämnd på skolans område; och

nr 190, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m., såvitt propositionen avser medgivande till överskridande av viss anslagspost i avlöningsstaten för kontrollstyrelsen;

bevillningsutskottets betänkande nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts pro-

position med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtande nr 35, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om pension åt städerskan vid riksbankens huvudkontor Svea Arvida Johansson;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 34, i anledning av väckt motion om utredning angående förbättrade möjligheter att behandla sexualbrottslingarna; och

nr 35, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 18 kap. 10 § 2 och 3 mom. strafflagen; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 45, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rörlig kredit åt Svenska spannmålsaktiebolaget; och

nr 46, med anledning av väckta motioner angående utredning om statens stöd åt växt- och fruktträdsförädlingen m. m.

§ 7.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 353, till Konungen i anledning av väckta motioner om införande av proportionellt valsätt vid landstingens val av ledamöter och suppleanter i hus-hållningssällskapens förvaltningsutskott.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här- efter kl. 2.05 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Tisdagen den 20 november.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 13 och den 14 innevarande november.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Riksdagsman Sven Vigelsbo är på grund av nervvärk (Neurit. n. ischiadici) oförmögen att delta i riksdagsarbetet 19/11—24/11 1951.

Vilket härmed intygas.

F. Källmark,
f. d. lasarettsläkare.

Kammaren beviljade herr Vigelsbo ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 19 till och med den 24 innevarande november.

Herr talmannen meddelade, att herr Jönsson i Rossbol, som vid kammarens sammanträde den 14 november med läkarintyg styrkt sig tills vidare vara hindrad att delta i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 3.

Svar på fråga ang. anordnande av utbildning i arbetspsykologi och personalledning för chefer och arbetsledare inom civilförvaltningen.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet LINGMAN, som anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har fröken Elmén frågat mig om jag ämnar anordna utbildning i arbetspsykologi och personalledning för chefer och ar-

betsledare inom civila statsförvaltningen, där sådan utbildning förut icke finns.

Utbildningsfrågor höra inte till civildepartementets förvaltningsområde. Såsom min personliga uppfattning vill jag emellertid uttala, att det bör ankomma på vederbörande verkschefer att i de fall det är påkallat föranstalta att utbildning kommer till stånd i de hänseenden, som fröken Elmén avser. Enligt vad jag inhämtat ingår också ämnet arbetsledning och arbetspsykologi i flera av de kurser, som anordnas vid kommunikationsverken.

Härefter yttrade

Fröken ELMÉN: Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för civildepartementet för detta svar. Mig föreföll det självklart, att det departement, som hade hand om personalfrågorna, även hade med dessa utomordentligt viktiga frågor att göra. Att jag över huvud taget har fört spörsmålet på tal beror på att jag anser detsamma vara av så kolossalt stor betydelse i det nutida arbetslivet, när det gäller att skapa intresse för och trivsel i arbetet för att därmed också vinna bättre arbetsresultat.

Man har ju förväntat sig över att det inte har förekommit utbildning på dessa områden inom statsförvaltningen. Som statsrådet framhöll har man inom kommunikationsverken låtit hithörande ämnen ingå i anordnade utbildningskurser, men därutöver har jag inte märkt att någon utbildning i detta avseende förekommer. Inom privat företagsamhet däremot har man tagit upp dessa problem. Man har där gått in för deras lösande med allvar och försökt gå på djupet med dem. Där har man — jag

Interpellation ang. utarbetande av en civilförvarshandledning för svenska folket, m. m.

tänker då närmast på industriföretag — ordnat gemensamma kurser för utbildning av chefer och arbetsledare, och man har också ordnat interna kurser inom olika företag med olika metoder. Man anser att detta är en framkomlig väg för att få människorna intresserade av sitt arbete över huvud taget. Emellertid borde det väl härvidlag inte vara någon skillnad alls mellan statstjänst och privat tjänst; snarast borde väl staten stå som mönsterarbetsgivare. Det förhåller sig ju likadant inom statsförvaltningen som inom de privata företagen, att man står inför ständiga rationaliseringar och omläggningar i arbetet. Man märker kanske då mer än annars att det behövs utbildning och skolning av olika chefer för att man skall kunna få till stånd samverkan och få de anställda positivt inställda till omläggningarna, så att de verkligen bli vad de skola bli. Tyvärr har man ju fått se en del skolexempel på hur dylika omläggningar inte böra ske.

Jag förstår av svaret, att dessa frågor inte ankomma på civildepartementet. Jag tycker emellertid att det skulle vara bättre att ordna gemensam utbildning för chefer inom en hel del verk än att varje verk skall ordna för sig. Därmed kunde man kanske också tänka sig att få ett rikare utbyte av de diskussioner, som skulle följa med en sådan utbildning.

Jag vill till slut endast ytterligare understryka, som också statsrådet gjorde, behovet och nödvändigheten av en utbildning på detta område. Det kan kanske komma initiativ från civildepartementet i dessa frågor, och sedan kunna respektive verk ta ställning till saken.

Jag ber, herr talman, att än en gång få tacka för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 186—190, be-

villningsutskottets betänkande nr 62, bankoutskottets utlåtande nr 35, första lagutskottets utlåtanden nr 34 och 35 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 45 och 46.

§ 5.

Föredrogs den av herr *Dickson* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående omformulering av den s. k. menageriförordningen.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Interpellation ang. utarbetande av en civilförvarshandledning för svenska folket, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr **BRACONIER**, som anförde: Herr talman! Den storpolitiska situationen är sådan, att de flesta svenska medborgare motse framtiden med oro och fråga sig, om det över huvud taget kommer att bli möjligt att bevara freden.

Inför dessa bekymmersamma perspektiv har i allt bredare lager en känsla börjat sprida sig, att det är nödvändigt att i tid bereda sig på alla eventualiteter. Ett uttryck härför äro de krav på ett effektivt försvar, som understödjas av alla demokratiska svenskar. Denna stigande beredskapsvilja tar sig också uttryck i frågor rörande den civila beredskapen och civilförsvarets verkliga effektivitet just nu och i krav på upplysning om vilka åtgärder medborgarna skola vidtaga i händelse av krig eller krigsfara. Ovissheten om vilka åtgärder som civilförsvaret kommer att vidtaga och vad som närmast åligger de enskilda medborgarna, därest läget skulle skärpas, är stor. Alla vilja veta hur de skola handla, vad som vid ett krigsfall

Interpellation ang. utarbetande av en civilförsvarshandledning för svenska folket, m. m.

blir deras uppgift och hur myndigheterna ämna göra i olika situationer. För närvarande vet svenska folket alltför litet om ett beredskapstillstånds krav på de enskilda; man känner inte till larmsignalers betydelse, vilka åtgärder man vidtar under flyglarm, i bostaden, i skyddsrummet, vid atombombexplosioner etc. Det brister också i upplysningen om civilförsvarsplikten och möjligheterna att göra insats som krigsfrivillig.

Speciellt mödrar med barn behöva i god tid upplysning om utrymning, om åtgärder för identifiering av barn, om en snabbutrymnings krav och vad som skall göras med barn i skolåldern.

Det framgår av kungl. civilförsvarsstyrelsens äskanden under de senaste åren, att detta centrala organ för närvarande arbetar under mycket stora personella svårigheter. I anslagsäskandet för budgetåret 1951/52 anför styrelsen bl. a.: »På grund av personalbristen har civilförsvarsstyrelsen i flera fall icke kunnat hålla jämna steg med andra myndigheters krigsplanläggning. Detta har stundom medfört, att krigsplanläggningen av dessa myndigheter slutförts utan hänsyn till civilförsvarets intressen eller ock att densamma försenats, enär civilförsvarsstyrelsens krigsplanläggning släpat efter.» Styrelsen underströk, att det rådande tillståndet var irriterande och allvarligt oroande och att en personell förstärkning av styrelsen vore nödvändig.

Den äskade förstärkningen bifölls emellertid icke av riksdagen.

I anslagsäskandet för budgetåret 1952/53 anför civilförsvarsstyrelsen, att den redan tidigare onormala arbetsbelastningen allt mer stegrats och att detta medfört en fullt märkbar förslitning av personalen. Personalorganisationen ter sig i ljuset av nu föreliggande arbetsuppgifter helt ohållbar. Styrelsen säger bl. a. »att för att en fullt objektiv bild av arbets- och personalförhållandena

skall kunna vinnas, en organisationsundersökning därav skyndsamt bör komma till stånd». Äskandet ingavs den 21 augusti i år. Något Kungl. Maj:ts beslut om en organisationsundersökning av civilförsvarsstyrelsen har ännu icke avhört.

Bland annat på grund av dessa i dagens ovissa läge så betungande interna förhållanden ha den information och de instruktioner, som svenska folket vill ha, icke kunnat utarbetas. Härtill kommer att andra organisatoriska uppgifter icke ännu kunnat utföras utan hittills måst åsidosättas. Hit hör t. ex. utarbetandet av viktiga handböcker eller anvisningar för verksamheten inom allmänna civilförsvarets olika tjänstegrepar samt inom hemskydd och block, för samhällsplanering ur civilförsvarssynpunkt, för skyddsanordningar vid kommunaltekniska verk samt för fullträffsäkra skyddsrum och utbildningsmateriel. Tidigare anvisningar för upprättande av organisationsplaner samt för utbildning och normalskyddsrum måste moderniseras. Detta har icke kunnat ske. Upphandlingen av materiel släpar efter, leveranskontroll medhinner icke med ekonomiska förluster som följd, och frågan om den tekniska materielens förvaring har inte kunnat lösas på ett sådant sätt att riskerna för förstöring undgås.

Forsknings- och försöksverksamheten, som är mycket viktig just nu, då krigföringen snabbt ändras, har måst eftersättas. Utformningen av instrument för indikering och mätning av radioaktiv strålning, bombröjningsfrågor, frågor om radiomaterielens utformning och hela det invecklade skyddsrumproblemet höra till de saker som måste bearbetas, men i dessa avseenden har icke ens en grundläggande arbetsplanering kunnat ske. Därutöver kan också anföras, att den statistiska bearbetningen av olika civilförsvarsproblem liksom den handledande, kontrollerande och

Interpellation ang. förbättring av vägförbindelserna genom landets mera avlägsna skogsområden.

inspekterande verksamheten inom civilförsvaret i föreliggande situation icke kunnat genomföras. Från styrelsen givna instruktioner ha på grund härav icke alltid kunnat omsättas praktiskt på ett tillfredsställande sätt.

Dåvarande chefen för inrikesdepartementet sade i anslutning till den proposition, som låg till grund för den år 1948 genomförda omorganisationen av civilförsvarsstyrelsen: »Den minimiorganisation, som sålunda kommer till stånd, bör utformas så, att densamma — när omständigheterna så påfordra och medgiva — utan väsentliga förändringar kan utökas.»

Det förefaller mig som om den nu pågående utvecklingen i världen vid en realistisk bedömning väl motiverar den nämnda utökningen. Den svenska civilbefolkningen bör icke under ett plötsligt överraskande beredskapsläge ställas inför de faror, förluster och onödiga psykiska påfrestningar, som de nuvarande bristerna oundvikligen komma att medföra. Det är också nödvändigt att svenska folket redan under fred hysar fullt förtroende för civilförsvaret.

Med anledning av vad jag sålunda anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få rikta följande frågor:

1) Kommer herr statsrådet att inom den närmaste framtiden bemyndiga civilförsvarsstyrelsen att utarbeta en civilförsvarshandledning för svenska folket, där upplysningar ges om hur varje man skall förhålla sig vid krigsfall, vad en utrymning innebär, vilka identifieringsåtgärder för barn, som skola planläggas, och över huvud taget innehållande allmän handledning för hur allmänheten skall förhålla sig vid beredskapstillstånd eller krigsutbrott?

2) När ämnar statsrådet låta verkställa den nödvändiga organisationsundersökningen inom civilförsvarsstyrelsen?

3) Kommer statsrådet att medverka till att de påtagligaste bristerna inom civilförsvaret avhjälpas genom anslag av sådan storlek, att den nödvändiga långsiktiga planering, som hittills varit omöjlig att åstadkomma, i fortsättningen blir möjlig?

Denna anhållan bordlades.

§ 7.

Interpellation ang. förbättring av vägförbindelserna genom landets mera avlägsna skogsområden.

Herr STJÄRNE erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! På grund av riksdagsbeslut den 11 april 1945 har Kungl. Maj:t genom beslut den 11 maj 1945 uppdragit åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och skogsstyrelsen att skyndsamt verkställa utredning rörande möjligheterna att under ekonomiskt rimliga former förbättra vägförbindelserna genom landets mera avlägsna skogsområden ävensom andra i samfärdselhänseende missgynnade bygder.

I ett interpellationssvar den 17 juli 1948 angav dåvarande chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Nilsson, vissa förhållanden som fördröjt utredningens arbete men meddelade samtidigt att det fortskridit så långt, att åtminstone beträffande den mest brådskande delen av utredningen, den som avser frågan om samordning av bidragsbestämmelser och handläggnings sätt samt ändrade statsbidragsgrunder, förslag torde kunna framläggas för 1949 års riksdag.

Någon Kungl. Maj:ts proposition har emellertid ej avhört. Sedan den 20 oktober 1950 föreligger emellertid kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsens och kungl. skogsstyrelsens synnerligen omfattande utredning i ärendet.

Med stöd av vad jag sålunda anfört får jag härmed anhålla om andra kammarens tillstånd att till det statsråd,

Interpellation ang. förbättring av vägförbindelserna genom landets mera avlägsna skogsområden.

som handlägger vägärendena, framställa följande fråga:

Har herr statsrådet för avsikt att till 1952 års riksdag framlägga förslag med anledning av den färdigställda utredningen rörande möjligheterna att under ekonomiskt rimliga former förbättra vägförbindelserna genom landets mera avlägsna skogsområden ävensom andra i samfärdselhänseende missgynnade bygder?

Denna anhållan bordlades.

§ 8.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen

nr 228, angående anslag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1951/52 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar;

nr 229, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av § 2 förordningen den 3 augusti 1929 (nr 256) om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar, m. m.; och

nr 230, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av den vid förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt fogade varuförteckningen.

Herr talmannen lämnade härefter på begäran ordet till

Herr KOLLBERG, som anförde: Herr talman! Jag tillåter mig yrka, att Kungl. Maj:ts proposition nr 230 omedelbart remitteras till vederbörligt utskott, bevillningsutskottet.

Med bifall till denna anhållan beslöt kammaren omedelbart hänvisa propositionen nr 230 till bevillningsutskottet.

Övriga propositioner bordlades.

§ 9.

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 230, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av den vid förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt fogade varuförteckningen avgivna motioner, nämligen:

nr 682 av herr *Christenson* i Malmö; och

nr 683 av herr *Hagberg* i Malmö.

Dessa motioner hänvisades omedelbart till bevillningsutskottet.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.20 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Onsdagen den 21 november.

Kl. 11 fm.

§ 1.

Svar på interpellation ang. byggnadsprogrammet för folkskolebyggnader.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON erhöll på begäran ordet för att besvara herr Perssons i Svensköp interpellation angående byggnadsprogrammet för folkskolebyggnader.

Svaret hade före sammanträdet i stencilerad form tillställts kammarens ledamöter, och herr statsrådet Persson lämnade nu endast en kort sammanfattning av huvudpunkterna i svaret.

Det inom kammaren utdelade svaret var av följande lydelse:

Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har herr Persson i Svensköp frågat mig, om jag ville lämna riksdagen en redogörelse för omfattningen av det byggnadsprogram avseende folkskolebyggnader, som föreligger i form av statsbidragsansökningar eller som på grund av pågående utredningsarbete nu kan överblickas, samt om jag vore villig att lämna min medverkan till att lokalbehovet för folkskoleväsendet framdeles tillgodosåges i raskare takt än som under de senaste åren skett. Jag anhåller nu att få besvara nämnda frågor.

1. Lokalbehovet inom folkskoleväsendet bottnar dels i kvantitativa brister till följd av nativitetsökning och befolkningsomflyttningar, särskilt inflyttning till tätorter, och dels i kvalitativa brister, vilka ha sin grund i att befintliga lokaler äro undermåliga och måste ersättas med nya.

I oktober 1950 verkställdes inom ecklesiastikdepartementet en sammanställning av tillgängliga statistiska upp-

gifter i syfte att visa dels utvecklingen i fråga om antalet klassavdelningar inom folkskolan läsåren 1950/61 och dels den enbart av det ökade antalet läraravdelningar föranledda bristen på egentliga klassrum i folkskolan under samma tid. Undersökningen gav vid handen, att den totala klassrumsbristen läsåret 1950/51 beräknades till 3 100 och att denna brist utan tillskott genom nybyggnader kunde beräknas till 4 312 för läsåret 1951/52, 5 520 läsåret 1952/53, 6 447 läsåret 1953/54, 7 256 läsåret 1954/55, 7 722 läsåret 1955/56, 7 958 läsåret 1956/57, 7 950 läsåret 1957/58, 7 550 läsåret 1958/59, 7 105 läsåret 1959/60 och 6 700 läsåret 1960/61. Av dessa uppgifter kan utläsas bl. a., att cirka 1 200 nya klassrum måste tillkomma till början av ett vart av läsåren 1951/52 och 1952/53 för att icke den *kvantitativa* bristen skulle än ytterligare stegras. Motsvarande tillskott för läsåren 1953/57 skulle behöva vara i runda tal respektive 930, 810, 470 och 240 klassrum. Efter höjdpunkten läsåret 1956/57 skulle så den *kvantitativa* bristen successivt minska även utan tillskott av nya klassrum. Därtill komma så de alltmer trängande kraven på ersättningsbyggen för att fylla de *kvalitativa* bristerna. Man torde nödgas räkna med att minst $\frac{1}{4}$ av nytillskottet av skollokaler åtgår för att ersätta utdömda och oanvändbara lokaler.

Inom skolöverstyrelsen har vidare företagits en inventering av de skolbyggnadsföretag, beträffande vilka planeringsåtgärderna nått ett så framskridet stadium, att — därest statsbidrag och byggnadstillstånd beviljas — företagen kunna beräknas komma till utförande inom en nära framtid. Undersökningen avsåg situationen omkring den 15 juli 1951.

Svar på interpellation ang. byggnadsprogrammet för folkskolebyggnader.

Av överstyrelsen till Kungl. Maj:t överlämnade men ännu icke avgjorda statsbidragsärenden omfattade 175 företag för en sammanlagd kostnad, som för närvarande torde böra beräknas till omkring 110 miljoner kronor.

Till överstyrelsen inkomna men av överstyrelsen ännu icke färdigbehandlade statsbidragsärenden omfattade sammanlagt 173 skolbyggnadsföretag, för vilka kostnaderna beräknats till sammanlagt 105 miljoner kronor.

Dessutom bör här tagas i beräkning ett flertal byggnadsföretag beträffande vilka, enligt av folkskoleinspektörerna lämnade uppgifter, ansökning om statsbidrag torde komma att ingivas till länsstyrelserna före den 1 januari 1952. I fråga om dessa företag har överstyrelsen, som utgått från antalet behovsprövade nya lokaler, uppskattat totalkostnaderna till cirka 130 miljoner kronor.

De beräknade totalkostnaderna för skolbyggnadsföretag, beträffande vilka statsbidragsansökan inkommit eller kan beräknas bli ingiven före den 1 januari 1952, skulle sålunda uppgå till sammanlagt 345 miljoner kronor. Motsvarande siffra för sommaren 1950 utgjorde 275 miljoner kronor, varvid bör beaktas att stegringen av byggnads-kostnaderna från sommaren 1950 till sommaren 1951 beräknas uppgå till ungefär 35 procent. Ett förverkligande av dessa byggnadsprojekt skulle approximativt kunna beräknas medföra ett nytillskott av omkring 2 500 klassrum.

I fråga om planerade skolbyggnadsföretag utöver förut angivna har överstyrelsen, med anledning av inkomna ansökningar om prövning av lokalbehovet, räknat med ett behov, som enligt prisläget sommaren 1951 motsvarar en sammanlagd kostnad av omkring 430 miljoner kronor (370 miljoner kronor sommaren 1950). Dessa företag omfatta närmare 3 200 klassrum jämte erforderliga special- och biutrymmen. För byggnadsföretag tillhörande denna

grupp väntas redan under första halvåret 1952 inkomma statsbidragsansökningar, representerande en kostnadssumma av omkring 60 miljoner kronor.

Vidare böra omnämnas de i s. k. etappbyggen ingående byggnadsarbeten, för vilka statsbidrag medgivits men byggnadstillstånd ännu icke beviljats. Kostnaderna för dessa kvarstående arbeten har överstyrelsen beräknat till omkring 150 miljoner kronor. Den övervägande delen av dessa arbeten avser specialrum, skolmåltidslokaler och gymnastikbyggnader.

Totalkostnaden för det i dag för folkskoleväsendet aktuella byggnadsbehovet torde således enligt överstyrelsens uppgifter kunna uppskattas till omkring (345 + 430 + 150 =) 925 miljoner kronor.

2. Möjligheterna att tillgodose detta stora lokalbehov inom skolväsendet äro ju av kända anledningar för närvarande starkt begränsade. Läget för dagen är, att tillgängliga kvotutrymmen långt ifrån förslå till att avhjälpa de kvantitativa bristerna, än mindre även de kvalitativa. Folkskolekvoten har visserligen under de senare åren kraftigt ökats; den utgjorde sålunda 38 miljoner kronor år 1949 och 75 miljoner kronor år 1950 samt har för år 1951 höjts till 100 miljoner kronor. Men det är uppenbart, att dessa i och för sig synnerligen välkomna höjningar icke äro tillräckliga. Sålunda torde 1951 års kvot endast förslå till nybyggnad av omkring 800 klassrum av de 1 200, som skulle erfordrats för att bristen på 3 100 klassrum ej skulle ha ökats. För läsåret 1952/53 kommer därför den ökade bristen att uppgå till (1 200 + 400 =) 1 600 klassrum.

Schematiskt kan man räkna med att kostnaderna för en skolanläggning, omfattande såväl klassrum som specialrum m. m. i normal omfattning, för närvarande uppgå till cirka 135 000 kronor mot tidigare 100 000 kronor per klassrum, därest kostnaderna slås ut enbart

Svar på interpellation ang. byggnadsprogrammet för folkskolebyggnader.

på klassrummen. Det nuvarande etappbyggandet, som innebär att i stor utsträckning speciallokaler m. m. hänförs till en framtida byggnadsetapp, medför givetvis en sänkning av nämnda klassrumskostnad. För de skolbyggen, som för närvarande uppförs, torde man böra räkna med en genomsnittlig kostnad av cirka 115 000 kronor per klassrum (tidigare 85 000 kronor). Med utgångspunkt från sistnämnda beräkning skulle till läsåret 1952/53, då klassrumsbristen angivits öka med 1 600, erfordras ett kvotutrymme av $(115\,000 \times 1\,600 =)$ 184 miljoner kronor *enbart för att förhindra en ytterligare ökning av den kvantitativa bristen*: något utrymme att nedbringa den redan för läsåret 1950/51 redovisade klassrumsbristen av 3 100 klassrum skulle då ändock icke finnas. Härtill kommer emellertid, att kvotutrymme måste beräknas även för vissa andra ändamål. Jag har redan nämnt det alltmest trängande behovet av ersättningsbyggen för att fylla de kvalitativa bristerna. Vidare åtgå betydande och successivt växande kvotbelopp för underhålls- och reparationsarbeten samt till byggen för högre folkskolor m. m. Det må även framhållas, att i åtskilliga fall ett uppskjutande av specialrum m. m. till en senare etapp av olika skäl icke låter sig göra.

Jag har velat lämna denna relativt utförliga redogörelse för att kammaren skall få en föreställning om det stora och allvarliga problem, som skolans lokalbehov erbjuder. Utsikterna att kunna tillgodose detta väldiga byggnadsbehov te sig, som jag tidigare sagt, just nu icke särskilt ljusa. Även om någon höjning av kvoten skulle kunna påräknas för 1952, torde den likväl komma att hålla sig avsevärt under behovet. Under sådana förhållanden är jag givetvis angelägen att se till, att allt göres för att på bästa sätt utnyttja kvoten.

Sålunda sker en ytterst noggrann gra-

dering efter angelägenhetsgrad av alla aktuella skolbyggnadsprojekt, så att byggnadstillstånd endast meddelas för de mest trängande företagen. Det är vidare ofrånkomligt att fortsätta med det hårdhänta etappbyggande, varom jag tidigare talat. Jag medger gärna, att detta blir ur ekonomiska synpunkter ogynnsamt. Man kan inte heller bortse från de tråkiga konsekvenserna för t. ex. gymnastikundervisningen av att skolanläggningarna sedan 1939 i det övervägande antalet fall uppförts utan gymnastiksal, vilket också helt nyligen har påtalats i framställningar från skolöverstyrelsen, Stockholms stad och lärarorganisationerna på folkskolans område. Det är även beklagligt, att genomförandet av skolbarnsbespisningen på många håll ännu icke kunnat ske av brist på lokaler.

Jag skulle intet hellre önska än att alla de skilda intressena kunde bli tillgodosedda vid skolbyggandet, men sådant läget nu är måste jag säga, att detta icke är möjligt utan en mycket avsevärd höjning av byggnadskvoten. Kammaren kan emellertid vara övertygad om att jag har fullt klart för mig vidden och vikten av detta problem — för övrigt ett av de allra betydelsefullaste inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde — och att jag kommer att kraftigt söka verka för att förhållandena på detta område förbättras i så snabb takt som möjligt.

Härefter anförde:

Herr PERSSON i Svensköp: Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet för det svar som han här har lämnat på den framställda interpellationen. Det är särskilt tacknämligt att statsrådet i sitt svar har lämnat en ingående redovisning av de behov, som föreligga på folkskolebyggnadernas område, och att intet försök har gjorts att bagatellisera eller att komma förbi de mycket stora

Svar på interpellation ang. byggnadsprogrammet för folkskolebyggnader.

problem, som statliga och kommunala myndigheter här stå inför. Alla förstå vi ju att situationen är ganska skrämmande. Det framgår av interpellationssvaret, att det aktuella byggnadsbehovet för folkskoleväsendet nu rör sig om en summa som närmar sig en miljard kronor. Den byggnadskvot för detta ändamål, som finnes tillgänglig för innevarande år, nämligen 100 miljoner kronor, kan inte på långt när täcka den klassrumsbrist som vi nu ha. Dess otillräcklighet medför i stället att denna brist ökar från 3 100 klassrum till 3 500. Och då har man ändå lämnat ur räkningen allt tillgodoseende av de mycket stora kvalitativa brister i fråga om folkskolelokaler, som vi också måste försöka att råda bot på.

Jag har, herr talman, icke framställt denna interpellation för att lägga sten på börda. Den första förutsättningen för att man på allvar skall kunna gripa sig an med en uppgift är att man känner till den och har den kartlagd i hela dess vidd och djup. Problemen äro många då det gäller framtidens folkskola. Jag vill i detta sammanhang inte säga något annat i fråga om den nya skolan än att vi kanske resonerat lite för mycket om framtidsperspektiven för den svenska folkskolan, så att vi inte lagt märke till att vi hålla på att köra fast med avseende på våra möjligheter att tillgodose behoven för den skolplikt och de skolformer som vi nu ha. Det är uppenbart att behoven äro särskilt skriande i tätorterna och framför allt i de tätorter, som befinna sig i snabb tillväxt. Men jag vill understryka att behoven finnas icke bara där. Jag gick i en folkskola på svensk landsbygd för cirka 35 år sedan, men när jag nu kommer ut i bygderna och ser vilka svårigheter man har och hur man hankar sig fram med skolhus, som äro klart undermåliga för att inte säga fallfärdiga, eller hur man hjälper sig fram med förhyrda och föga ändamålsenliga lokaler, så måste jag säga, att jag på

många håll inte kan märka att några nämnvärda framsteg gjorts under den tidsperiod, som ligger mellan min egen skoltid och den dag som i dag är. Just innan jag gick upp i talarstolen hörde jag berättas, att en av ecklesiastikministerns företrädare i ämbetet, statsrådet Weijne, under en rundresa på den skånska landsbygden förklarar att han var förvånad över det tillstånd, i vilket folkskolebyggnaderna på många håll befunno sig.

Jag gör icke någon kommentar till det utredningsmaterial, som framlagts i interpellationssvaret. Siffrorna där äro i sig själva mycket värtaliga. Det är endast i ett par hänseenden jag vill göra några randanmärkingar.

Herr statsrådet säger, att man torde behöva räkna med att minst en fjärdedel av byggnadskvoten måste tagas i anspråk för att ersätta utdömda och oanvändbara lokaler. Till denna synpunkt ansluter jag mig helt och fullt. Jag är medveten om att det finns skoldistrikt, där frågan om ersättningsbyggnader för folkskolan har varit aktuell i ett tiotal år eller mera.

Det är naturligt om de lokala skolmyndigheterna, som gå i väntan på att statsbidrag och byggnadstillstånd för nya lokaler skola beviljas, inte lägga i dagen någon större aktivitet, när det gäller underhållet av de gamla skolfastigheterna eller att provisoriskt tillgodose behoven av speciallokaler o. d. Härav följer att många skoldistrikt blivit förfärligt eftersatta i fråga om undervisningslokaler; detta gäller framför allt sådana saker som lokaler för skolmåltider, slöjdundervisning och skolköksundervisning, för att nu inte tala om gymnastiklokaler. Många gånger får även anskaffandet av nya välbehövliga inventarier anstå i väntan på den nya skolbyggnaden. Det försummade tillstånd, som på detta sätt ofta blir rådande, förtjänar all uppmärksamhet från de statliga myndigheternas sida.

Jag lyssnade med stort intresse på

Svar på interpellation ang. byggnadsprogrammet för folkskolebyggnader.

det föredrag, som statssekreterare Edenman i förra veckan höll vid Landskommunernas förbunds kongress om landsbygdens folkskola under den närmaste framtiden. Om jag uppfattade honom rätt, röjde detta föredrag ett visst intresse för bibehållandet av de gamla bygdeskolorna, även om vi skulle nödgas fortsätta med lägre skolformer under någon tid framöver. Jag tyckte mig även finna förståelse för den synpunkten, att en centralisering av undervisningen i landsbygdens skolor lämpligen borde sättas in först vid åttonde eller nionde skolåret. Nu är det nog så att man på sina håll ute i landet uppfattat den nya skolreformen som ett hot mot de skolor som finnas kvar ute i bygden och att man tolkat de ständiga uppskoven med skolbyggandet såsom ett tecken på att skolan framdeles kommer att indragas. Det skulle vara tacknämligt med ett positivt uttalande från ecklesiastikministerns sida om att bygdeskolorna äro användbara även i det skolväsende, som man tänker upprätthålla under tiden framöver.

Vad sedan beträffar frågan, om de eftersatta byggnadsbehoven kunna tillgodoses i raskare takt framdeles än vad hittills skett, så finns det i interpellationssvaret knappast något annat att ta fasta på än en förklaring, att de hittills företagna höjningarna i byggnadskvoten icke äro tillräckliga. Den saken torde i belysning av interpellationssvaret vara så uppenbar att den kan uppfattas även om man har något nedsatt synförmåga. Vi veta alla hur vi ha kommit i det läge där vi nu stå, och jag skall inte ta upp något resonemang om den saken. Vi ha disponerat obetydliga belopp för folkskolebyggnader de senaste åren, och på grund av de ständiga kostnadsfördyringarna ha vi inte fått ut så värst mycket av dessa anslag. Jag vet att det är en farlig sak att säga något om standarden på skolbyggnaderna här i landet, men ibland undrar jag om vi gjort rätt mot de eftersatta

byggnaderna, när vi i andra bygder de senaste åren uppfört förnäma skolhuskomplex.

För övrigt konstaterar jag med tillfredsställelse, att den villiga anden icke saknas hos ecklesiastikministern. Jag är fullt medveten om de svårigheter, som här komma att möta. Departementschefen har talat om detta såsom ett av de allra betydelsefullaste problemen inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, och jag är glad över att han ser det så. Jag hoppas att det är hela den svenska regeringens uppfattning, att en större aktivitet måste mobiliseras fram för att avhjälpa såväl den kvantitativa som den kvalitativa brist på folkskolelokaler, som nu föreligger och som i detta interpellationssvar har så tydligt redovisats.

När sedan ecklesiastikministern till sist förklarar, att han kommer att kraftigt verka för att förhållandena på detta område i snabb takt förbättras, så vill jag, herr talman, sluta med att tillönska honom all den kraft han för denna sin uppgift kan vara i behov av.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON: Herr talman! Jag skall inte ytterligare brodera på de kommentarer till svaret som interpellanten gjorde; det tycks ju som om vi i det stora hela vore överens om den utomordentliga vikt denna fråga har. Men när interpellanten frågar, hur jag ser på bygdeskolorna, vill jag ändå säga ett par ord.

Jag har inte haft någon anledning att särskilt syssla med den saken under den korta tid jag varit i ecklesiastikdepartementet, men jag har kvar den syn på denna sak, som jag förvärvade i 1946 års skolkommission, nämligen att den utveckling av skolväsendet, som vi där siktade på och som vi i riksdagen i princip beslutat att gå in för inte i och för sig betyder krav på en stark centralisering förrän vid det sjunde skolåret. Herr

Professur i ekonomisk historia vid Lunds universitet.

Persson i Svensköp sade något om det åttonde, men jag tror att det var ett litet misstag av honom. Från och med det sjunde året få vi nog räkna med en centralisering till en plats i varje storkommun. Det blir förmodligen så att i en del fall t. o. m. ett par storkommuner komma att behöva slå sig samman för att kunna på ett fullgott sätt tillgodose skolans högstadium. Men för vad därunder ligger kräver skolreformen inte någon särskild centralisering. Jag har fullt klart för mig att åtskilliga mena, att det blir svårt att i bygdeskolorna tillgodose de femte och sjätte klassernas anspråk speciellt beträffande undervisningen i engelska. Det är emellertid en sak som jag hoppas skall kunna ordnas i de flesta fall åtminstone — kanske i en del fall med utnyttjande av radio och korrespondensundervisning. Det blir sålunda andra överväganden för kommunernas förtroendemän att göra i fråga om hur långt centraliseringen för övrigt skall drivas. Jag har för min del alltid varit av den principiella meningen, att vi skola söka behålla så många bygdeskolor som möjligt, detta alldeles särskilt för första och andra klasserna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 2.

Föredrogs var efter annan följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen nr 228, angående anslag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1951/52 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar; samt

till bankoutskottet propositionen nr 229, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av § 2 förordningen den 3 augusti 1929 (nr 256) om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar, m. m.

§ 3.

Föredrogs den av herr *Braconier* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående utarbetande av en civilförsvarshandledning för svenska folket, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4.

Föredrogs den av herr *Stjärne* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet Hjalmar Nilson angående förbättring av vägförbindelserna genom landets mera avlägsna skogsområden.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Professur i ekonomisk historia vid Lunds universitet.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 186, i anledning av väckta motioner om inrättande av en professur i ekonomisk historia vid Lunds universitet.

Därvid yttrade:

Herr NETZÉN: Herr talman! Statsutskottet har i sin motivering för avstyrkande av den föreliggande motionen berört ett par omständigheter, som kanske kunna rättfärdiga en kort kommentar.

Utskottet understryker vad också motionärerna framför allt tillåtit sig att åberopa, nämligen det beklagliga i att detta ärendes handläggning vid Lunds universitet »tagit så lång tid i anspråk, vilket föranlett vissa svårigheter och omgångar för de studerande». Även om det vore lockande skall jag inte nu falla för frestelsen att i detalj berätta för

Professur i ekonomisk historia vid Lunds universitet.

kammaren om typen av dessa »vissa svårigheter» och arten av det motstånd, som riksdagsbeslutet av 1947 har mött vid Lunds universitet — alltså beslutet om att ge plats för ämnet ekonomisk historia vid våra universitet. Utskottets uttalande är en anmärkningsvärd reprimand till de ansvariga universitetsmyndigheterna för ett ytterst anmärkningsvärt handlingssätt. För egen del har jag velat begagna tillfället att kraftigt understryka denna utskottets reprimand. I och för sig kunde det mer än väl motivera en utförlig rekapitulation av alla de märkliga förhållanden, som betytt att riksdagsbeslutet av 1947 och regeringens åtgärder som en följd av riksdagsbeslutet konsekvent förhindrats — ja, jag tvekar inte att säga motarbetats av vederbörande instanser vid Lunds universitet, vilka haft att effektuera beslutet. Det som utskottet be-tecknar som »svårigheter och omgångar för studerande» i ämnet ekonomisk historia, torde utan tvekan, som motionärerna framhållit, till stor del bero därpå, att ämnesrepresentanten varit den ende icke-professorn i det kollegium, som behandlat frågorna rörande hans eget ämne.

Om det också, såsom utskottet påpekat, är tillräckligt beklagligt, att studenternas rättmätiga intressen icke beaktats av universitetsmyndigheterna, tillkommer dessutom en annan omständighet, som — om man ser saken i ett större sammanhang — enligt min mening gör perspektivet betydligt allvarligare. Riksdagsbeslutet av 1947 om inrättandet av lärartjänster i ekonomisk historia förestavades dels av en önskan att främja forskningen inom denna i vårt land hittills försummade vetenskap, dels av en strävan att genom dessa lärartjänster åstadkomma en förändring av historieläroarbetsutbildningen — och därmed också skolundervisningen i ämnet historia — så att kanske mindre väsentliga detaljer — jag tvekar inte att säga det — rörande krig och kungar ut-

mönstrades ur skolundervisningen till förmån för behandlingen av väsentliga ekonomiskt-historiska företeelser. Det är också detta syfte som uppenbarligen har försvarats genom universitetsmyndigheternas sakligt omotiverade åtgöranden. Tillströmningen av studenter till det nya ämnet har visserligen inte helt kunnat hindras, men alltför många ha avskräckts av de formalistiska hinder som framkonstruerats.

Den andra omständighet, som jag gärna vill åberopa, hänför sig till vad statsutskottet anför i slutet av sitt uttalande där det ordagrant heter: »Enligt vad utskottet har sig bekant har Lunds universitet i sina anslagsäskanden för nästa budgetår gjort framställning om att preceptorsbefattningen i ekonomisk historia skulle förändras till professur.» Och alldenstund, säger utskottet, universitetskanslern för närvarande har detta ärende under sin prövning, finner det sig icke böra tillstyrka bifall. Jag vill för det första för egen räkning tolka detta utskottets uttalande dithän, att utskottet helt enkelt förutsätter att riksdagsbeslutet och Kungl. Maj:ts åtgöranden för fyra år sedan äntligen skola lända till efterrättelse också vid Lunds universitet. Detta är sannerligen också högt på tiden. Tyvärr, måste jag tillägga, är det näppeligen absolut säkert om så kommer att ske utan att preceptoratet förändras till professur. Enligt vad jag tror mig veta mycket bestämt kommer just detta speciella anslagsäskande tyvärr mycket långt ned på Lunds universitets önskelista för nästa år. Kanske känner inte heller statsutskottet till, att Lunds universitets humanistiska sektion så sent som den 28 september i år fattat ett beslut som kan beröva preceptor i ekonomisk historia rätten att examinera i den ekonomiskt-historiska differenterade kurs av ämnet historia, som han dock enligt riksdagens och Kungl. Maj:ts beslut ålagts att förrätta. Detta mycket märkliga sektionsbeslut — efter årslånga bordläggningar och för-

Professur i ekonomisk historia vid Lunds universitet.

halningar — innebär bl. a. att det för läraraspiranterna inte för närvarande finns någon examinator i denna ämnesgren vid Lunds universitet.

Jag har, herr talman, intet yrkande, men jag har velat anföra detta för att komplettera statsutskottets utlåtande, samtidigt som jag velat motivera motionärernas bestämda avsikt att återkomma till frågan i sinom tid, därest detta visar sig nödvändigt för att man skall kunna komma till rätta med det uppenbara sabotage — jag tvekar inte att kalla det så, herr talman — mot riksdagens beslut för fyra år sedan, som faktiskt utspelats vid Lunds universitet i denna fråga.

Herr BRACONIER: Herr talman! Jag kan i det väsentliga understryka vad herr Netzén sade. Möjligen skulle jag kanske vilja säga att han uttalade sig litet väl kritiskt, när han gjorde gällande att man alltför mycket betonade krig och kungar såsom det väsentliga i Sveriges historia. De spela dock, som han vet, en ganska väsentlig roll.

Jag vill i likhet med herr Netzén understryka det egendomliga faktum att denna fråga icke lösts för länge sedan. Det finns ett utomordentligt stort intresse för den ekonomiska historien, icke minst vid Lunds universitet. När man nu har en dugande kraft där, är det anmärkningsvärt, att man icke ser till att historieundervisningen får den bredd och den utvidgning, som är påkallad, icke minst i vår tid, med hänsyn till de ekonomiska faktorernas betydelse. Om en rad studenter vilja läsa ett ämne, borde det ligga även i Lunds universitets intresse att se till att man finge denna lärostol. Historiens olika discipliner kunna icke bli väl tillgodosedda om man icke gör det. Det gäller här ett ämne, där svensk forskning, icke minst genom professor Heckschers epokgörande arbeten, utträttat stordåd. Därför borde det finnas all anledning

att se till att icke bara några högskolor få professurer utan att också Lunds universitet får det.

Herr talman! Med detta vill jag understryka angelägenheten av att man får en professur i ekonomisk historia vid Lunds universitet.

Herr WALLENTHEIM: Herr talman! De båda föregående talarna ha ju icke ställt något direkt yrkande, och då är det kanske onödigt att säga någonting. Men jag finner att det kanske ändå kan vara befogat att man från utskottets sida gör ett par erinringar i anledning av de anföranden som här ha hållits.

Herr Netzén tolkade utskottets uttalande, som innebär ett beklagande av ärendets handläggning, såsom en reprimand till Lunds universitet. Utskotten bruka ju alltid vara försiktiga i sin skrivning, och det är kanske litet för starkt att säga att uttalandet är en reprimand. Men det innebär i alla fall ett tillkännagivande från utskottets sida, att man är förvånad över den handläggning, som detta ärende under årens lopp har fått, och att man beklagar det med hänsyn till de studerande. Även om det i många fall finns anledning att diskutera uppläggningsen av ett ämne — studieplaner och det ena med det andra — får man ju å andra sidan icke glömma, att ett universitets förnämsta uppgift är att betjäna de studerande och på allt sätt bidra till att möjligheterna för dem både att studera och att komma fram till examina tillvaratas.

Herr Netzén nämnde också något om ett beslut, som, om jag ej hörde fel, skulle ha fattats någon gång i slutet av september månad innevarande år. Detta beslut har icke varit avdelningen bekant, då avdelningen hade detta ärende uppe till avgörande. Jag vill bara i anledning av vad herr Netzén anförde säga, att det tydligen finns anledning för avdelningen och utskottet att även

Ändrade grunder för beskattning av realisationsvinster m. m.

i fortsättningen med den största uppmärksamhet följa vad som i detta ärendet förekommer.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 187, i anledning av väckta motioner om studielån med statlig kreditgaranti åt vissa flyktingstudenter;

nr 188, i anledning av väckta motioner om utredning rörande möjligheterna att anordna en omskolning av vissa lärare;

nr 189, i anledning av väckta motioner om utredning av frågan om inrättande av en lekmannanämnd på skolans område; och

nr 190, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m., såvitt propositionen avser medgivande till överskridande av viss anslagspost i avlöningsstaten för kontrollstyrelsen.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7.

Ändrade grunder för beskattning av realisationsvinster m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 30 mars 1951 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 170, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föresla-

git riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

2) förordning angående upphävande av förordningen den 23 maj 1947 (nr 210) om skattefrihet i vissa fall för realisationsvinst vid expropriation m. m.; samt

3) förordning angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst.

De i propositionen framlagda författningsförslagen inneburo ändrade grunder för beskattningen av bl. a. realisationsvinster. Beträffande förvärv genom bodelning hade föreslagits, att skattefriheten för realisationsvinst skulle begränsas till sådana fall, då skattskyldig vid bodelning i anledning av makes död erhållit egendom, som icke av den skattskyldige själv ursprungligen förvärvats genom köp, byte eller därmed jämförligt fång.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehäft ett antal motioner.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte, med förklaring att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 170 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas,

1) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) med viss ändring av punkten 5 av anvisningarna till 29 §;

2) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående upphävande av förordningen den 23 maj 1947 (nr 210) om skattefrihet i vissa fall för realisationsvinst vid expropriation m. m.; samt

3) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst med vissa änd-

Ändrade grunder för beskattning av realisationsvinster m. m.

ringar av 1, 2, 3 och 4 §§ samt anvisningarna till 1 § ävensom ikraftträdandebestämmelserna;

B) att riksdagen måtte, i anledning av de likalydande motionerna I: 56 av herrar Domö och Näsgård samt II: 83 av herrar Hedlund i Rådombeslut och Staxäng, i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, att Kungl. Maj:t ville, med beaktande av vad i detta betänkande anförts, för riksdagen framlägga förslag till bestämmelser angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst vid avyttring av skog utan samband med avyttring av marken; samt

C) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 88 av herr Spetz samt II: 121 av herrar Utbult och Svensson i Ljungskile;

2) de likalydande motionerna I: 211 av herrar Cassel och Lundqvist samt II: 281 av herrar Dickson och Bracquier;

3) de likalydande motionerna I: 506 av herrar Mannerskantz och Lundgren samt II: 647 av herrar Edström och Bracquier;

4) de likalydande motionerna I: 507 av herr Spetz m. fl. och II: 646 av herr Nilsson i Svalöv m. fl.;

5) motionen II: 608 av fru Gärde Widemar; samt

6) motionen II: 648 av herr Fagerholm

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anförde och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Velander, Ebbe Ohlsson* och *Hagberg* i Malmö, vilka ansett, att utskottet i punkten A) 1) bort hemställa, att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 170 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas ävensom i anledning av de likalydande motionerna I: 506 av her-

rar *Mannerskantz* och *Lundgren* samt II: 647 av herrar *Edström* och *Bracquier*, för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) med vissa ändringar av 35 § 2 mom. och punkten 5 av anvisningarna till 29 §.

Reservanternas förslag innebar i jämförelse med utskottets förslag den ändringen, att skattefrihet för realisationsvinst skulle föreligga vid bodelning i anledning av äktenskaps upplösning, vare sig detta skett genom dödsfall eller på annat sätt.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr *HAGBERG* i Malmö: Herr talman! Som kammarens ledamöter finna, är bevillningsutskottet i sitt ståndpunktstagande till propositionen ense i det väsentliga. För egen del vill jag gärna understryka, att enligt min uppfattning innehåller förslaget många beaktansvärda ting. Särskilt gäller detta det avsnitt som avser realisationsvinstbeskattningen. Här har föreslagits en mjukare övergång från full skatteplikt till full skattefrihet i fråga om realisationsvinst, nämligen på det sättet att beskattningen sker enligt en fallande skala. Men man bibehåller i princip gällande tidsgräns för skatteplikten. Realisationsvinsten föreslås beskattad i sin helhet, om viss kortare tid förflutit mellan förvärvet och avyttringen, och därefter blir skatten allt mindre ju närmare periodens slut avyttringen sker.

Det är tacknämligt att konstatera, att detta förslag kommit från finansdepartementet och att bevillningsutskottet utan meningsskiljaktighet tillstyrkt det samma. Det är ett gammalt önskemål som blir förverkligat.

Jag vill också understryka vad utskottet uttalat, då utskottet säger: »Inom utskottet råda icke några delade meningar om att avsikten med beskatt-

Ändrade grunder för beskattning av realisationsvinster m. m.

ningsmyndigheternas arbete bör vara att åstadkomma en materiellt riktig beskattning.» Utskottet fortsätter: »Det ligger därför i sakens natur, att man icke kan tolerera, att bestämmelserna kringgås genom en formellt oantastlig transaktion och att skattskyldig härigenom erhåller en skattelindring, som icke är materiellt befogad.»

Jag anser riktigt att utskottet har gjort detta uttalande, och jag vill gärna understryka detsamma.

På en punkt råder emellertid meningsskiljaktighet, vilket framgår av den reservation, som avgivits av herr Velander m. fl. Det är ju så att man i denna proposition har, för att förhindra kringgående av skatteplikten, föreslagit att skattefrihet vid bodelning skall begränsas till sådana fall, då make erhållit egendom vid bodelning i anledning av andra makens död. Det är enligt min mening goda skäl för skattefrihet. Att förvärv genom bodelning av denna anledning icke anses grunda skatteplikt beror på att bodelningen i dylika fall icke kan anses ha skett i syfte att kringgå skatteplikten. Detta är alldeles uppenbart. Men enligt min uppfattning har icke utskottet tänkt denna tanke ända till slut. Det skulle ju kunna tänkas även en annan anledning till bodelning. Det är den som inträder vid ett äktenskaps upplösning exempelvis genom skilsmässa. Det är dock ganska osannolikt att äkta makar skiljas från varandra för att uppnå skattefrihet i detta sammanhang. Det är väl bara en teoretisk möjlighet att så sker. Enligt min mening föreligger ingen anledning att begränsa denna bestämmelses räckvidd till sådana fall, då dödsfall varit orsak till äktenskaps upplösning. Jag anser att konsekvensen kräver att man tänker tanken till slut och gör bestämmelsen tillämplig även på bodelning i anledning av äktenskaps upplösning.

Med dessa få ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reservation, som har avgivits av herr Velander m. fl.

Herr FAGERHOLM: Herr talman! Jag tror att man utan överdrift kan säga att det nuvarande författningsmaterialet på skatterättens område ger anledning till mycket stora erinringar. Man skulle kortfattat kunna karakterisera det så, att materialet — författningsbestämmelser, lagbestämmelser m. m. — är svärgenomskådligt, för att icke säga kaotiskt. Vid en närmare granskning kan man också konstatera, att i många avseenden finnas bestämmelser som äro varandra direkt motsägande. Man kan slutligen se, att vår nuvarande skattelagstiftning utmärkes av en instabilitet som är mycket stor. Det må inom parentes nämnas, att vår kommunalskattelag med dess 76 paragrafer har, om jag minns rätt, undergått omkring 50 stycken ändringar under de sista tre—fyra åren. Följden av allt detta har blivit, att de medborgare, som skola tillämpa de gällande skattelagarna, måste känna sig i hög grad förvirrade. Materialet är så oklart, att det endast kan vara förbehållet några få experter i detta land att helt behärska det. Jag måste för min del säga att det är beklagligt att skattelagarna, som mer än några andra lagar ingripa i de enskilda medborgarnas förhållanden, förete en sådan oklarhet. Gör man en jämförelse mellan å ena sidan vår civilrättslagstiftning och å andra sidan vår skatterättslagstiftning, upptäcker man att civilrättslagstiftningen är ett mönster av klarhet i jämförelse med skattelagstiftningen. Jag tror att det nuvarande tillståndet lätt leder ut i det omöjliga.

Hur verkar nu den proposition, nr 170, som förelagts riksdagen, med utgångspunkt från vad jag nu anfört? Jag skulle helt allmänt vilja konstatera, att propositionen är ägnad att öka oklarheten, att i vissa sammanhang öka förvirringen. Den är också liksom många andra skattepropositioner, som gällt ändringar i kommunalskattelagen, delvis motsägande till vad som redan står i lagen.

Det som har medfört detta tillstånd

Ändrade grunder för beskattning av realisationsvinster m. m.

är ju att kommunalskattelagen kommit till som ett lappverk. Nu har man igångsatt en utredning, om jag är riktigt underrättad, och en revision av den tekniska utformningen av skattelagstiftningen. Jag vill understryka hur viktigt det är att denna revision fullföljes.

Anledningen, herr talman, till att jag begärt ordet i denna fråga är att jag har väckt en motion beträffande denna lag, en motion som i två avseenden påyrkar ändringar i Kungl. Maj:ts förslag. Den ena ändringen avser, hur man skall ur skatterättslig synpunkt behandla den ersättning, som inflyter då en läkare, advokat, affärsidkare eller vem det nu må vara överlåter sin rörelse och därvid får betalt för goodwill. Den andra gäller en mycket speciell fråga rörande ett avskrivningsproblem. Jag tar den första frågan till att börja med.

Reglerna i nu gällande skattelagstiftning innebära att om t. ex. en hantverkare, en mindre affärsidkare, en advokat, en läkare, en tandläkare o. s. v. arbetar upp en rörelse genom sin egen personliga insats och sedan, vilket är det normala fallet, när han bli gammal säljer sin rörelse, så blir den betalning, som motsvarar värdet av rörelsens goodwill, skattefri. Det är för honom ett kapital, motsvarande det kapital som andra kanske ha stående på sparbanken. Det kapital som han får, när han överlåter sin rörelse, är ett normalt underlag för hans pensionering. Det är inte några specialfall, herr talman, som jag nu berör, utan det är fall som äro mycket talrika, för att inte säga normala. Enligt den nuvarande lagstiftningen är, som jag nyss nämnde, denna ersättning skattefri. Den räknas inte som intäkt av rörelse. Propositionen föreslår, att man helt skall ändra detta och betrakta hela den betalning, som affärsidkaren får för sin rörelsens goodwill, som inkomst och beskatta den som inkomst.

Vad innebär nu detta reellt sett? Jo, det innebär att man på en gång be-

rövar alla dem som i nuvarande generation arbetat upp en verksamhet åt sig så mycket av dennas värde som motsvarar beskattningen. I stället ger man nästa generation den fördelen att efter övertagande av ett goodwillvärde få göra avskrivningar på detta med det belopp, som betalats för goodwillvärdet. Jag kan alltså konstatera, att här föreligger den egendomliga formen av ett skattebeslut, att man övervältrar en skattebörda från en generation till nästa.

Det kan kanske nämnas, att statsfinansiellt har denna fråga ingen som helst betydelse. Vad man ur statsfinansernas synpunkt tar in på att ur skattesynpunkt, om jag får uttrycka det så, klämma åt de nu existerande rörelseidkare, som vilja avveckla sin rörelse, det förlorar man genom att medge en motsvarande mindre skatt från dem, som köpa rörelserna. Man kan uteslutande bedöma frågan ur synpunkten av vad som är riktigt. Jag skall ta ett praktiskt exempel. Det finns låt oss säga två specerihandlare i en stad. Bägge två ha mycket välskötta rörelser, som ha ett betydande affärsvärde som sådant. Jag bortser nu från inneliggande lager. Den ene affärsidkaren driver sin affär som egen firma, vilket är det vanliga. Den andre affärsidkaren har varit litet mera försigkommen och låter affären drivas av ett bolag med t. ex. 5 000 kronors aktiekapital, där han själv äger varenda aktie, vilket han har rätt till. Vi anta att bägge vilja sälja sina rörelser. Båda rörelserna ha ett goodwillvärde på skola vi säga 50 000 kronor vardera — för att nämna ett tal. I förra fallet, där vederbörande drivit rörelsen på vanligt sätt som egen firma, får han en skatt av 20 000 kronor eller vad det kan bli, beroende på hans övriga inkomst. Den som satt rörelsen på aktier får däremot behålla de 50 000 kronorna ograverade under förutsättning att han haft aktierna mer än fem år, vilket i detta fall är det själv-

Ändrade grunder för beskattning av realisationsvinster m. m.

klara förhållandet. Sålunda har valet av företagsform, det rent juridiskt-tekniska valet av företagsform, fått denna innebörd.

Nu är det uppenbart att alla rörelseidkare, som förstå detta, se till att de driva sina rörelser i form av aktiebolag eller vidtaga andra motsvarande åtgärder. Herr talman! Jag tycker att detta är belysande för vad jag sade förut om skattelagstiftningens ogenomsådlig! Här skall en rent formell transaktion, huruvida man väljer den ena företagsformen eller den andra, få denna mycket stora effekt. Med den okunnighet i skattefrågor, som nödvändigtvis måste finnas ute bland våra hundra tusentals rörelseidkare, därför att frågorna äro så invecklade att de inte ha anledning att sätta sig in i dem, kommer detta att betyda stora förluster för dem på grund av okunnighet om vilka rent lagliga möjligheter som författningarna ge.

På detta har utskottet ett enda svar. Det säger: Den som får dessa 50 000 kronor för en enskild firma kan köpa en engångsbetald pensionsförsäkring för beloppet och därmed få sin ålderspension tryggad. Men det är väl inte sagt att detta är den klokaste lösningen? I varje fall skall väl inte skattelagstiftningen läggas upp så att man tvingar folk att köpa engångsbetalda försäkringar för att undgå en ruinerande skatt.

Jag skall inte gå in på en närmare polemik med utskottet om de skäl som gjort att man har velat avslå den motion, som jag har väckt och som går ut på att man skulle bibehålla beskattningsreglerna vid det gamla. Man talar om att goodwillvärdet har skapats genom bland annat reklam och att vederbörande tidigare fått avdrag för dessa reklamkostnader. Det kan man inte säga. En enskild näringsidkare, en hantverkare, en specerihandlare, en läkare eller en advokat lär inte ha så stora reklamkostnader. För det andra säger

man, att goodwillersättningen är en form av uppskjuten lön. Men ett goodwillvärde har även uppkommit genom den allmänna aktning, som t. ex. en advokat har förskaffat sin rörelse. Skall — om jag får tillspetsa det på det sättet — den allmänna aktningen också börja beskattas?

Jag anser att denna ändring i goodwillbeskattningen, som så hårt kommer att drabba många rörelseidkare, är en onödig ändring. Det är en ändring som icke förbättrar något. Den förbättrar inte heller statens inkomster. Däremot river den upp en ordning, som varit invand sedan länge och på vilken många enskilda näringsidkare byggt sin ställning. De som drabbas av detta äro de som inte känna till, hur saker och ting kunna ordnas. De som ha möjlighet att skaffa sig sakkunnig hjälp drabbas icke så hårt.

Utskottet har gjort en liten ändring i propositionen. Man har upptäckt att det var en lucka att man inte kunde få större avskrivningar på grund av kraftigare nedgång i goodwillvärdet än vad som är normalt — jag skall inte gå in närmare på de tekniska detaljerna. I stället inför man den regeln, att om en som förvärvat ett goodwillvärde — det är alltså den nya generationen — för t. ex. 10 000 kronor, har tillåtits göra avskrivningar för 5 000 kronor och säljer det för 4 000 kronor, skall han få göra avdrag med 1 000 kronor, alltså det belopp, varmed försäljningspriset understiger det skattemässiga restvärdet. Detta har satts in i en särskild punkt i anvisningarna. Läser man emellertid ett par rader till i den redan bestående kommunalskattelagen, finns det som nu föreslås redan sagt i nuvarande punkt d. i tredje anvisningen till 29 §. Är det nu meningen, att man inför en särskild bestämmelse om goodwill för att det skall vara skillnad mellan detta och det fall, att en annan tillgång avyttras under det bokförda värdet? Jag begriper inte utskottets tankegång här.

Ändrade grunder för beskattning av realisationsvinster m. m.

Men, herr talman, jag skall inte fördjupa mig i dessa utomordentligt speciella skattetekniska problem. Jag vill endast beträffande goodwillvärdet återkomma till vad jag sade förut, att den ändring som föreslagits är en ändring som icke tjänar något praktiskt och reellt syfte. Möjligtvis kunna de som äro mycket intresserade av skattekonsekvensen i och för sig, för författningarnas logiska uppbyggnad, känna en viss njutning när de se, att man fört in goodwillvärdet under samma regler som dem som gälla för maskiner och inventarier.

Jag övergår så till den andra frågan, nämligen om avdrag för organisationskostnader. Det förhåller sig på det sättet att enligt nya aktiebolagslagen finns det två former av organisationskostnader. Den ena är de kostnader, som äro förknippade med aktiebrevens tryckning, aktielösen och advokatarvode. Dessa kostnader få icke upptagas såsom tillgång i balansräkningen. Det kan heller icke vara tal om att de skola kunna bli föremål för avskrivning eller nedskrivning i skattehänseende. Den andra formen av organisationskostnader är sådana kostnader som ett företag lägger ned för teknisk-kommersiell forskning, förberedelser för att starta en ny tillverkning och dylikt, och allt detta får enligt aktiebolagslagen tagas upp som tillgång i balansräkningen men skall nedskrivas med 20 procent per år. Nu säger kommunalskattelagen 41 § att rörelseidkare skall beskattas efter bokföringsmässiga grunder, d. v. s. om man tar konsekvensen av detta, att en sådan avskrivning på dessa organisationskostnader som direkt följer av aktiebolagslagens bokföringsföreskrifter skall enligt 41 § vara tillämplig även ur beskattningssynpunkt.

Nu är det riktigt som utskottet säger, att Kungl. Maj:t inte har uttalat sig om huruvida den avdragsrätt, som jag motionerat om, finns eller ej. Därför vill utskottet inte heller uttala sig. Det bara

konstaterar, att Kungl. Maj:t inte har sagt, att man inte får göra avdrag eller avskrivning för dessa tillgångar. Inom parentes vill jag säga, herr talman, att det hade varit bra i klarhetens intresse, om utskottet inte på samma sätt som Kungl. Maj:t hade hållit sig fullkomligt tyst på denna punkt utan sagt, hur det skall vara. Frågan har nämligen en stor praktisk betydelse.

Det är emellertid så, herr talman, att Kungl. Maj:t i ett annat sammanhang har uttalat sig i denna fråga, något som tydligen gått utskottet förbi. I en proposition 1948 säger departementschefen följande på tal om detta: »Vidare må enligt 100 § 8 mom. aktiebolagslagen vissa organisationskostnader upptagas som anläggningstillgång, men skall därå årligen avskrivning ske med skäligt belopp, minst en femtedel. *Sådana avskrivningar äro i regel icke avdragsgilla vid taxering.*» Alltså, även om Kungl. Maj:t i den föreliggande propositionen inte uttalar sig, har Kungl. Maj:t gjort det tidigare.

Jag vill, fastän det kanske låter egendomligt, uttrycka min tillfredsställelse över det sätt, på vilket utskottet behandlat min framställning om avdrag för organisationskostnader. Man har sagt att det ingen bestämmelse finns om detta utan att — om jag har förstått saken rätt — rättspraxis får avgöra saken. Rättspraxis får med andra ord icke längre anses bunden av det departementschefsuttalande, som gjorts i ett annat sammanhang och inte direkt på tal om ändring i kommunalskattelagen.

Herr talman! Får jag göra en liten reflexion! Man märker hur bakom tillämpningen av skattelagarna hela tiden svävar frågan: Vad har departementschefen sagt? De som skriva handböcker om skatterätt se alltid efter, vad departementschefen har sagt, och så gå de på det. På grundval av departementschefens uttalande 1948 har en mycket känd skattelärd i detta fall sagt, att avskrivning icke är tillåten för organisa-

Ändrade grunder för beskattning av realisationsvinster m. m.

tionskostnader. Vi få alltså betrakta denna slutsats som undanröjd nu. Utskottet och myndigheterna stå alltså neutrala och överlåta åt rättstillämpningen att avgöra hur det skall bli. Jag hoppas att jag inte härmed misstolkat utskottets uppfattning.

Herr talman! Det skulle vara mycket mera att tillägga beträffande de olika frågor, som aktualiserats i denna proposition, men jag skall inte göra det. Det skulle föra alldeles för långt, och det skulle vara att belasta kammarens tid med en massa tekniska resonemang.

Jag vill sluta med att säga, herr talman, att vår skatterätt — jag bortser nu alldeles från frågan om skatternas höjd — är i behov av en reformering. Att veta hur man skall bli beskattad bör inte vara förbehållet några få experter, som ägna hela sin tid åt att tränga in i det. Beskattningsrätten måste så utformas, att folk i allmänhet har förutsättningar att tränga in i den.

Herr OLSSON i Gävle: Herr talman! Jag vill börja med att uttala min glädje över att utskottet har lyckats förelägga riksdagens kamrar ett utlåtande, berörande så många och så svåra detaljfrågor, så enhälligt som det här föreliggande utlåtandet.

Man kan naturligtvis säga som herr Fagerholm, att våra skattelagar ge anledning till många erinringar, och, herr Fagerholm, det är en sak som jag har tillåtit mig säga många gånger i denna lokal. Jag tror också att den nuvarande finansministern vid mer än ett tillfälle då det gällt att staka ut linjerna för utredningar givit uttryck åt ungefär samma uppfattning. Man kan säga att vi här röra oss med någonting som i många avseenden kan kallas ett lapptäcke. Men vad är orsaken till detta, herr Fagerholm? Det är alla de damer och herrar i detta hus, vilka i sin verksamhet ha eftersträvat en millimeterrättvisa, som bära ansvaret för att vi ha kommit in i

det läge där vi nu befinna oss. Det gäller här en uppfostrargärning, och kan herr Fagerholm bidra med den, skall jag gärna lämna honom allt det stöd som är mig möjligt.

Sedan böra vi i detta sammanhang inte glömma bort, herr Fagerholm, att det finns en utredning, skattelagssakkunniga, som strävar mot det mål som herr Fagerholm här ställde upp. Det är nödvändigt att få klara bestämmelser som kanske också menige man i någon mån kan förstå, men det är ett uppfostningsarbete som bör utföras inte minst i detta hus, där man har visat en förvånansvärd förmåga att krångla till skattelagstiftningen. Jag anklagar ingen. Vi äro nog skyldiga alla mer eller mindre. Det är ju intressant när vi då och då kunna göra en upptäckt och för en förvånad värld förklara, att det finns en inadvartens som måste klaras ut. Men så fortsätta vi på den vägen, och så rullar det dithän att vi få det lapptäcke, om vilket herr Fagerholm talade.

Herr Fagerholm var missnöjd med att utskottet hade undvikit att ge sig in på att söka knäcka frågan om organisationskostnaderna. Det skall inte herr Fagerholm vara missnöjd med. Bevillningsutskottets uppgift är inte att tolka lag — det ha vi särskilda skattedomstolar till. I annat fall skulle vi inte behöva ha dem, utan bevillningsutskottet kunde ta emot alla skatteklagomål. Bevillningsutskottet skall göra lag; andra skola tolka den. Det är nog riktigt att bevillningsutskottet inte söker föreskriva för skattedomstolarna hur de skola tolka lag. På den punkt som herr Fagerholm påtalade finns det intet prejudikat. Är herr Fagerholm intresserad, finns det ju möjligheter att gå till regeringsrätten och få klarhet på den punkt som han finner vara oklar.

Jag skall inte ägna många ord åt herr Fagerholms klagomål angående goodwillbeskattningen. Den frågan hänger ju samman med att vi samtidigt med denna ändring i beskattningen av reali-

Ändrade grunder för beskattning av realisationsvinster m. m.

sationsvinster införa ett begrepp som kallas ackumulerad inkomst. Man bör nog inte helt bortse från detta samband. Jag tycker att vi ha anledning att uttala vår tillfredsställelse med att man har lyckats få rätsida på denna del av problemet, som har omfattat å ena sidan den fulla skatteplikten och å andra sidan den fulla skattefriheten för realisationsvinster. Den glidande skala som det föreliggande förslaget innebär och som enhälligt har tillstyrkts innebär en rättvis lösning som vi hoppas skall bli tillfredsställande. Att man har kunnat komma så långt, att det bara finns en enda liten reservation i fråga om bodelning, tycker jag är ett utomordentligt resultat. Om herr Fagerholm hade suttit i bevillningsutskottet, är jag övertygad om att han inte skulle ha kommit längre än hans partivänner, vilka stå för reservationen på denna punkt.

Det är riktigt, herr talman, som herr Hagberg sade, att frågan om beskattning vid bodelning är en bagatell. Men utskottet har inte kunnat vara så trovärdigt som herr Hagberg. Vi ha den uppfattningen, att det föreligger en möjlighet till missbruk, särskilt i dessa tider då ju äktenskapsbanden äro väsentligt lösare än de någonsin ha varit. Jag utgår från att reservanterna inte ett ögonblick vilja öppna en väg för missbruk. Utskottsmajoriteten har i detta avseende ansett det bäst att stanna vid vad Kungl. Maj:t har föreslagit. Sedan få vi se om det är möjligt att ta nästa steg. Det beror helt och hållet på den utveckling man kommer att möta.

Det skulle, herr talman, vara mycket att tillägga angående ackumulerad inkomst. På den punkten har utskottet gjort vissa ändringar i den kungl. propositionen. Det gäller framför allt sänkningen av minimigränsen från 5 000 till 4 000 kronor. Jag tror inte att det spelar någon avgörande roll vilkendera gränsen man väljer. Utskottet har vidare begärt en särskild utredning angående skogsinkomsterna samt uttalat ett önske-

mål att frågan om fartyg måtte tas upp till prövning.

Det är klart att många frågor komma att kräva sin lösning under de närmaste åren. Jag tror dock ingen förnekar det faktum, att man inte kan göra allt på en gång, utan måste nöja sig med att gå stegvis.

Jag ber, herr talman, att med anförande av dessa synpunkter få hemställa om bifall till bevillningsutskottets förslag sådant det här föreligger.

Herr FAGERHOLM: Herr talman! Jag är den förste att vitsorda, att utskottets ärade ordförande vid flera tillfällen har påpekat risken av lagändringar som syfta till millimeterrättvisa i skattefrågor. Vi äro i det fallet fullkomligt på samma linje, och jag betraktar det som en tillgång att man inom bevillningsutskottets ledning har klart för sig hur farligt det är med millimeterrättvisa. Skulle man försöka få fram millimeterrättvisa i vår skattelagstiftning, skulle de nuvarande tusen sidorna skattelagtext göras till tiotusen, och det skulle nog finnas lika många oklarheter ändå. Jag tror också att frågan om hur man skall utforma skattelagstiftningen så att det inte blir millimeterrättvisa också är en fråga om hela förfarandet i skattemålen. Men det ligger på ett annat plan, och det skall jag inte gå in på, herr talman.

Utskottets ärade talesman har inte gått in närmare på den argumentering som jag här förde om att en ändring av nu bestående skatteregler vore onödig. Eftersom reservation på min motion saknas är det icke nu någon anledning att dra upp en lång skatteprincipiell eller skatteteknisk debatt.

Jag vill dock till slut, herr talman, endast understryka att jag inte är missnöjd med vad utskottet har sagt rörande organisationskostnaderna. Jag är nöjd med att jag har fått bekräftat att den saken är en tolkningsfråga som skatte-

Sexualbrottslingarnas behandling.

domstolarna få avgöra. Jag vill också understryka att mitt yrkande i fråga om goodwillvärdet inte avsåg någon nyuppfunnen konstruktion utan bibehållande av en konstruktion som såvitt jag vet har fungerat bra under de år den har gällt.

Herr talman! Jag skall i likhet med utskottets ordförande inte nu gå in så i detalj att debatten förlängs. Beträffande utskottets förslag rörande realisationsvinstbeskattningen är jag den förste att uttala min tillfredsställelse. Jag är också glad över att frågan om den ackumulerade inkomsten har kunnat lösas.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den vid betänkandet fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 8.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 35, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om pension åt städerskan vid riksbankens huvudkontor Svea Arvida Johansson.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Sexualbrottslingarnas behandling.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 34, i anledning av väckt motion om utredning angående förbättrade möjligheter att behandla sexualbrottslingarna.

Första lagutskottet hade till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 374, av herr *Ståhl* och fru *Gärde Widemar*. I motionen hade hemställts, »att riksdagen måtte anhålla om en ut-

redning rörande förbättrade möjligheter att behandla sexualbrottslingarna».

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av förevarande motion, II: 374, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville uppdraga åt statens medicinska forskningsråd att planlägga och samordna den forskning som kunde anses lämplig och behövlig i syfte att bereda bättre möjligheter till behandling av sexualbrottslingar.

Reservationer hade avgivits:

1) av herr *Hedlund* i Östersund, som ansett att utskottet bort hemställa att förevarande motion, II: 374, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) av herrar *Ahlkvist*, *Olofsson* och *Ivar Nilzon*, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **HEDLUND** i Östersund: Herr talman! Jag har redan i en reservation angivit de huvudsakliga skälen till att jag inte kunnat följa första lagutskottet i dess hemställan med anledning av den motion som vid vårriksdagen väcktes av herr *Ståhl* och fru *Gärde Widemar*. Det har inom utskottet rått fullständig enighet om att någon särskild utredning beträffande sexualbrottslingarna inte är påkallad nu med hänsyn till att strafflagberedningen och straffrättskommittén bli färdiga med förslag i ämnet inom den närmaste tiden. Utskottet har sålunda inte kunnat tillstyrka motionen. Men däremot har utskottet av för mig obegriplig anledning gått över på ett annat förslag, nämligen att riksdagen skall hemställa hos Kungl. Maj:t att Kungl. Maj:t skall anmoda statens medicinska forskningsråd att utreda frågan om behandlingen av sexualförbrytare. Utskottet har inte kunnat ange ett enda bärande skäl för ett sådant förslag. Utskottet har inte kunnat ge anvisning i någon enda detalj om hur denna utredning skall verkställas. Detta är

Sexualbrottslingarnas behandling.

också ett skäl för att jag inte har kunnat biträda utskottsmajoritetens förslag.

Dessutom ha de personer som forska i detta ämne inte gjort någon propå om hjälp utan tvärtom sagt att de ha stöd i statens medicinska forskningsråd för sin verksamhet. Är det då påkallat att riksdagen skall begära att Kungl. Maj:t skall ta sig an frågan på detta sätt? Visserligen säger inte utskottet, att denna medicinska forskning skall vara privilegierad, men det blir den. Statens medicinska forskningsråd har i sina statuter bestämmelser om att rådet skall leda, samordna och uppmuntra forskning på det medicinska området. Finns det då anledning för Kungl. Maj:t att uppdraga till detta medicinska råd att gripa sig an denna lilla grupp av abnormala förbrytare och kanske sätta annan forskning i efterhand? Jag kan icke finna detta välbetänkt.

Jag vill sålunda inte biträda utskottets förslag om skrivelse till Kungl. Maj:t, och jag kan tala om att första kammarerna med stor majoritet har följt min reservation. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation jag har avgivit med yrkande om att herr Ståhls och fru Widemars motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr RYLANDER: Herr talman! Man kan naturligtvis fråga, varför motionärerna ha dragit fram just denna grupp av brottslingar och ifrågasatt om det är tillräckligt att gentemot dem reagera som man nu gör med straff i olika avseenden. Det finns, kan man säga, säkerligen åtskilliga andra grupper, beträffande vilka man kan vara lika tveksam som beträffande sexualförbrytarna om straffet verkligen fyller sitt ändamål och om man inte rätteligen bör reagera på annat sätt. Ja, man kan säga detta, men det är samtidigt alldeles klart att man inte på en gång kan angripa reaktionssystemet beträffande alla

olika slag av brottslingar. Finns det då någon anledning att ta just denna grupp framför de andra? Ja, herr talman, enligt utskottets mening finns det flera särskilda anledningar till detta.

Först och främst är det här fråga om en tämligen begränsad grupp av brottslingar, vilkas brottsliga gärningar ofta äro av mycket farlig beskaffenhet och kunna medföra svåra, ja kanske livslånga lidanden för offren. Vi veta vidare alla, hur just dessa brott i allra högsta grad uppröra den allmänna opinionen. Jag behöver bara nämna vilken uppståndelse det blir när ett litet barn blir föremål för ett sådant brott. Och hur reagera vi inte alla när vi få läsa i en tidning hur en och samme man förövar våldtäktsbrott den ena veckan i Örebro och ett par veckor senare i Stockholm. Hur reagera vi inte när vi få höra att det i denna dag sitter våldtäktsförbrytare i våra fängelser som upprepat sitt brott under de svåraste omständigheter fyra—fem gånger och som efter avtjänat långt straff komma ut igen och kanske ånyo upprepa brotten. Det är slutligen här fråga om en grupp av brottslingar, inom vilken antalet på ett eller annat sätt abnormala är förhållandevis mycket större än i vilken som helst annan grupp av brottslingar. Av olika forskare ha vid olika tidpunkter gjorts undersökningar, som ha givit vid handen, att ett förbluffande stort antal undersökta personer ha varit på något sätt abnormala. Jag kan ange att antalet kommer upp till cirka 90 procent, men det är av antalet undersökta, och eftersom inte alla brottslingar undersökts kan man inte dra några bestämda slutsatser. Man kan dock säkert påstå, att det inom denna grupp finns ett jämförelsevis större antal abnormala än bland brottslingar i allmänhet. Det förefaller därför ligga nära till hands att man önskar, som motionärerna uttryckte det 1949 — för övrigt samma motionärer som nu — »söka kartlägga den psykologiska bakgrunden,

Sexualbrottslingarnas behandling.

miljöfaktorerna samt de fysiska och psykiska egenskaperna hos ifrågakvarande brottslingar för att på det sättet nå fram till lämpliga behandlingsformer». Läkarvetenskapen känner visserligen inte nu några fullt effektiva metoder för behandling av sedlighetsförbrytare, men en väl planlagd och efter hand fullständig forskning på detta område, som säkerligen är ett mycket vitt fält, skulle kanske kunna ge någonting. De resultat, som vår tids medicinska forskning nått på olika områden, ge snarare anledning till förhoppningar än till motsatsen. I varje fall skulle mycket vara vunnet om genom sådana forskningar de personer, som kunna antagas bli farliga sexualförbrytare, kunde klarare särskiljas från andra, så att de redan på ett tidigt stadium, t. ex. då de någon gång under ungdomstiden begå en första, kanske tämligen oskyldig sexualförseelse, kunna göras till föremål för bättre övervakning och behandling.

Redan 1949 fann utskottet, att det utan tvivel vore av stort värde om en ingående undersökning verkställdes på förevarande område — det fann alltså även herr Hedlund i Östersund. Både medicinalstyrelsen och socialstyrelsen hade då uttalat sig för att en sådan undersökning skulle komma till stånd, och straffrättskommittén hade förklarat sig från sina utgångspunkter intet ha att erinra mot att en utredning komme till stånd. Medicinalstyrelsen uttryckte det för sin del så, att enligt dess mening »borde en ingående undersökning av sexualförbrytare kunna ge en fördjupad insikt om deras mentalitet och de psykologiska förutsättningar, under vilka sexualbrott uppkomma, och möjligen även uppslag till en lämpligare behandling av sexualbrottslingar och en bättre brottsprofylax».

Frågan föll den gången på att det blev olika beslut i kamrarna, men utskottsmajoriteten med herr Hedlund i Östersund i spetsen sade i sitt utlåtande,

att utskottet förväntade att erforderliga initiativ skulle tagas av socialstyrelsen, medicinalstyrelsen och vissa utredningsorgan i samråd. Det var därför man ansåg det onödigt att göra någon framställning. Några reservanter, däribland jag, ville att man skulle göra en formell framställning till Kungl. Maj:t, emedan dessa utredningar säkerligen vore så omfattande att de eljest inte skulle bli av.

Nå, de förväntningar som man kan ha haft att det skulle göras någonting av dessa centrala ämbetsverk och utredningsorgan i samråd ha icke förverkligats. Då frågan nu åter kommit upp, föreligga utom de båda nämnda ämbetsverkens tidigare yttranden, i vilka som sagt en undersökning tillstyrkts, nya yttranden av straffrättskommittén och strafflagberedningen. De anse båda, att det skulle vara värdefullt om sedlighetsbrotten gjordes till föremål för en vetenskaplig undersökning.

Det är att märka att det här är fråga om rent vetenskapliga forskningsuppgifter, och det är nödvändigt att forskningsarbetet planlägges och samordnas, om man skall komma till något resultat.

Det finns här åtskilliga områden att forska på — utskottet har haft tillfälle att i denna fråga samråda med tre sakkunniga — och för att ledamöterna skola få någon uppfattning om vad det gäller skall jag nämna en del sådana områden, där forskning borde bedrivas.

Man vet exempelvis egentligen ingenting om återfallsrisken. Återfallen ha ju varit jämförelsevis sparsamt förekommande, om man ser på sedlighetsförbrytare i stort och endast betraktar dem som ha undergått straff för sedlighetsbrott, men man vet ganska litet om huruvida dessa i fortsättningen ha återfallit eller inte. Det är en mycket stor del av sedlighetsbrotten som av särskilda skäl aldrig bli föremål för laglig beivran. Kammarrens ledamöter förstå säkerligen att det är vid en jäm-

förelsevis stor del av dessa brott som offren, när det inte har uppstått några skador, inte vilja att det skall komma ut i offentlighetens ljus, att de ha varit föremål för sådana här brott. Genom att granska de en gång straffade förbrytarnas uppförande skulle man kunna få en bättre uppfattning om den verkliga återfallsrisken.

Dessutom finns det beträffande en mindre grupp en betydande återfallsrisk. Det gäller sådana som begå det ena sexualbrottet efter det andra trots att de dömas till långvariga frihetsstraff. De begå sexualbrott av de mest skiftande slag; det beror på tillfälligheter om det blir våldtäkt, barnskändning eller någonting annat.

Det skulle också vara av intresse att undersöka den biofysiologiska konstitution som betingar att en person kommer att begå sedlighetsbrott. Man skulle om möjligt vilja ha reda på vad det är som gör att en viss typ av människor gärna förfaller till sexualbrott. Här finns ett mycket stort material från tidigare sinnesundersökningar, ett material som förvaras i kriminologiska centralarkivet. På senare tid har man ju i allt större utsträckning sinnesundersökt alla sexualbrottslingar, även sådana som ha begått även till synes ganska oskyldiga sexualbrott, om det har funnits skäl att tro att de skulle komma att återfalla i sådant brott.

Vidare skulle det vara önskvärt att bedriva forskning på det endokrinologiska området. Det skulle röra möjligheterna att genom undersökning av vissa hormonala funktioner klarlägga eventuella endokrina rubbningar såsom orsak till sexualbrott. Om detta vet man för närvarande praktiskt taget ingenting.

Slutligen skulle man ha anledning att forska i hur det har gått med denna mångfald av offer för sexualbrott som finns. Som jag förut nämnde, kunna svåra sexualbrott medföra livslånga psykiska lidanden för dem som ha bli-

Sexualbrottslingarnas behandling.

vit utsatta för brotten. De som syssla med sådana här saker i rättslivet ha ofta en kuslig känsla av att även sådana sexualbrott, som till synes äro ganska beskedliga, hos dem, som ha blivit utsatta för dem, särskilt barn, kunna föranleda en påverkan som kanske snedvrider hela deras utveckling. Denna sida behövde utredas genom att man toge reda på hur det har gått för sexualbrottens offer. Självfallet finge detta ske med stor försiktighet. Det har av en barnpsykolog, som utskottet hört i detta ärende, särskilt poängterats, att det skulle vara värdefullt att få utrett i vad mån en eventuell skada berör den fortsatta sexuella utvecklingen hos en ung människa.

Om man nu, såsom även herr Hedlund i Östersund synes göra — i varje fall gjorde han det år 1949 — anser att det skulle vara av stort värde, att en ingående undersökning verkställdes, så kan jag för min del inte förstå varför resultatet av straffrättskommitténs och strafflagberedningens arbete skall avvaktas innan den vetenskapliga forskning, som det här gäller, planlägges och igångsättes. Man är desto mera häpen över detta som just straffrättskommittén och strafflagberedningen själva ha tillstyrkt att utredning igångsättes. Åtminstone straffrättskommittén väntas framlägga sitt betänkande nästa år, och det ligger i sakens natur att denna kommitté inte skulle kunna hinna med att nyttiggöra sig någon forskning. Sådan forskning är ju en fråga på längre sikt. Det är alldeles självfallet att det kommer att ta tid att kartlägga hela detta stora område. Det är visserligen sant att vissa undersökningar ha inletts av enskilda forskare och vetenskapsmän, men för att resultat skola vinnas inom någorlunda rimlig tid och omsättas i förbättrade behandlingsmetoder är det framför allt nödvändigt, att den fortsatta forskningen planlägges och samordnas av ett därför lämpat organ och att forskares uppmärksamhet riktas på

Sexualbrottslingarnas behandling.

de mest angelägna forskningsuppgifterna.

Det finns nu ett sådant organ, nämligen det av herr Hedlund i Östersund omförmälda statens medicinska forskningsråd, och jag kan för min del inte finna något märkligt i att riksdagen, när det nu har anslagits betydande medel till detta institut — i årets stat ha för förvaltningskostnader anslagits 93 000 kronor och för främjande av medicinsk forskning i runt tal 1 100 000 kronor — besvärar detta institut med att göra en, såsom jag tycker, mycket angelägen planläggning och samordning av de forskningar, som här behöva äga rum.

Jag har en obehaglig känsla av att, när man gång efter annan rör i detta ämne, ändå ingenting blir utträttat. Här sitta vi i vårt kultiverade samhälle och veta allihop — det kan jag gott säga — att det inte räcker att reagera med straff mot många av de förbrytare det här gäller; de äro visserligen oskadliggjorda under strafftiden, men efter avtjänat straff begå de om igen samma slags förbrytelser. Jag tycker det är ett fattigdomsbevis att man med insikt om detta uppskjuter att göra vad man kan och försöka utreda detta. Måhända bli resultaten inte så stora som vi önska, vi som vilja ha detta utredningsarbete igångsatt, men även om man endast finge det mest blygsamma resultat tycker jag att detta är ett område, där man verkligen skulle önska att kunna, just tack vare de resurser som redan finnas, utforska om det inte finns någon annan väg att gå än denna att straffa, för att inte tala om hur otrevligt det är att sitta och utmäta långa frihetsstraff och inte veta om detta har någon effekt på vederbörande förbrytare, men däremot ha en känsla av att det kanske finns någonting annat, som skulle kunna bota honom.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru GÄRDE WIDEMAR: Herr talman! Jag skall be att i allt väsentligt få instämna i vad herr Rylander nyss har sagt.

Gentemot herr Hedlund i Östersund skulle jag därutöver vilja säga, att jag inte förstår varför herr Hedlund vill uppskjuta den här frågan i avvaktan på strafflagberedningens och straffrättskommitténs utredningar. Straffrättskommittén säger uttryckligen, att det är angeläget att åtgärder till främjande av dylik forskning vidtagas, och strafflagberedningen säger, att den finner en vetenskaplig undersökning av det föreliggande problemet vara önskvärd. Jag förstår inte hur man kan gå förbi dessa kommittéers önskemål och avge en sådan reservation som herr Hedlund gjort.

Herr Hedlund anser det obegripligt hur utskottet har kommit till sitt resultat. Det är förvånansvärt, eftersom herr Hedlund har varit med om utskottsbehandlingen. Det framgick ju ganska tydligt av herr Rylanders anförande nyss, hur utförligt frågan har behandlats i utskottet och hur de sakkunniga ha hörts punkt för punkt och detalj för detalj för att man skulle finna någon lösning på frågan. Vi inom majoriteten i utskottet blevo mycket glada då vi genom de sakkunnigas anvisningar kommo fram till den lösningen, att man skulle kunna anmoda statens medicinska forskningsråd att samordna och planlägga forskningen på detta område.

Det är väl ganska självklart att utskottet inte i detalj kan ge några anvisningar till det medicinska forskningsrådet. Utskottet har ju inte några medicinska och vetenskapliga experter, och vi äro alla ense om att den uppgift, som här måste lösas, är en vetenskaplig och medicinsk forskningsuppgift. Det är väl således litet för mycket begärt att utskottet skall komma med några detaljanvisningar till forskningsrådet.

Sexualbrottslingarnas behandling.

Det är anmärkningsvärt hur herr Hedlund har ändrat uppfattning på de sista två åren. För två år sedan ville herr Hedlund liksom vi andra att det skulle ske en utredning på detta område — den gången var det meningen att utredningen skulle företagas av socialstyrelsen och medicinalstyrelsen — men herr Hedlund ansåg, att dessa myndigheter skulle utan uppdrag vidtaga erforderliga åtgärder. Vi andra ansågo att det behövdes ett uppdrag till myndigheterna att vidtaga åtgärderna. Herr Hedlund vann då i första kammaren, och därför blev det inte någon framställning till Kungl. Maj:t den gången.

Under de två år, som ha gått sedan dess, ha dessa myndigheter inte gjort vad herr Hedlund väntade att de skulle göra, och det var delvis denna omständighet som låg till grund för vår förnyade framställning till riksdagen i form av den här motionen.

Nu vill herr Hedlund inte längre att någonting skall göras på detta område utan är fullt nöjd med den situation som är och vill att man skall avvakta resultatet av kommittéernas arbete. Vi motionärer äro för vår del mycket nöjda med den lösning som utskottsmajoriteten har kommit fram till, nämligen att frågan skall överlämnas till det medicinska forskningsrådet.

Herr Hedlund frågar: Är det verkliga påkallat att utskottet griper sig an den här frågan så som det har gjort, och finns det anledning att vidtaga några åtgärder just nu för att försöka komma fram till någon lösning för den lilla grupp av förbrytare det här gäller, alltså sexualförbrytarna? Jag tycker att det uttalandet är ganska upprörande med tanke på den oro som finns i landet för detta problem och för de händelser som ha inträffat under de två senaste åren, de förnyade övergrepp som ha skett emot både barn och vuxna. Jag skulle vilja upprepa vad jag sade för två år sedan, att vi få inte ringakta detta problem. Vi få inte ge allmänheten

den uppfattningen, att vi bagatellisera de här sakerna, och vi få inte tala om »den lilla gruppen av sexualbrottslingar». Det är möjligt att dessa brottslingar numerärt, i förhållande till det totala antalet brottslingar, utgöra en liten grupp, men det är i alla fall en grupp som åstadkommer en mycket stor samhällsskada, och jag tror att vi alla ha sett så mycket av verkningarna för barn och ungdom, som ha blivit utsatta för sexualförbrytelser, att det finns all anledning att vi så snart som möjligt medverka till att åtgärder vidtagas på detta område. Vi ha redan nu på grund av herr Hedlunds motstånd förlorat två år. Nu har första kammaren redan bifallit hans reservation, och det kanske gör att vi förlora ytterligare något år, men jag hoppas att i varje fall andra kammaren vill ge utskottet och motionärerna det stödet i deras arbete i denna sak, att den bifaller utskottets hemställan.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Ståhl*.

Herr **HEDLUND** i Östersund: Herr talman! Jag kunde väl aldrig bli så missförstådd i mitt förra anförande, att någon skulle ifrågasätta att jag inte skulle uppskatta och värdera den medicinska forskningen och inse dess betydelse för lagstiftningen om abnormbrottslingar.

Om det nu skulle finnas minsta hinder för fri forskning på området, skulle jag vara den förste som yrkade på att riksdagen skulle ta ett initiativ, men de forskare på detta område, med vilka första lagutskottet har haft kontakt, de betyga ju att statens medicinska forskningsråd har varit dem till stöd och hjälp i deras forskningsarbete. Det fattas inte pengar, och det behövs inte ytterligare hjälp från forskningsrådets sida till de forskare som redan nu arbeta på området. Då frågar jag mig: Varför skall riksdagen begära Kungl.

Sexualbrottslingarnas behandling.

Maj:t:s medverkan för att göra ett program för forskning som redan pågår? Det vore ju ändå att skriva och besvara Kungl. Maj:t i oträngt mål. Dessutom anser jag inte att statens medicinska forskningsråd har gjort sig förtjänt av den pekpinne som riksdagen därmed skulle komma att visa.

Straffrättskommittén och strafflagberedningen uppskatta i lika hög grad som motionärerna och första lagutskottets majoritet den medicinska forskningens betydelse för lagstiftningsarbetet. Båda dessa utredningsinstitut ha varit i livlig kontakt med de forskare som redan arbeta på området, och med ledning av detta samarbete kommer lagstiftningen att byggas upp. Jag frågar då: Har man inte tillräckligt beaktat den medicinska forskningen i lagstiftningsarbetet, när ett sådant intimt samarbete ägt rum mellan utredningsinstitutet och de forskare som arbeta på området? Jag tror inte att vi komma ett steg längre genom att av Kungl. Maj:t begära den utredning som utskottet skriver om. Herr Rylander vill trösta en orolig allmänhet genom att riksdagen tar föreslaget initiativ. Efter min mening är detta en dålig tröst. Nog är det mer rogivande för dem som frukta de fula gubbarna, om man kan säga, att vi om några år på detta område ha en lagstiftning som åtminstone försöker komma till rätta med dessa missförhållanden. Nog tröstar detta mera än att vi säga till den oroliga allmänheten: Nu ha vi skrivit till Kungl. Maj:t och begärt att Kungl. Maj:t skall sätta fart på forskningen på området, och om 20 eller 30 år få vi resultat därifrån, så att vi kunna sätta i gång med lagstiftning.

Jag är kanske för bunden av riksdagstradition, men den tradition jag gärna vill följa är att riksdagen inte skriver till Kungl. Maj:t i ärenden där det inte är påkallat att skriva, och ett sådant ärende är det vi nu behandla.

Och varför, herr Rylander, skall man just vända sig till forskningsrådet?

Strafflagberedningen säger, att den uppskattar och vill ha hjälp av forskare och att den anser att kriminologiska institutet vid Stockholms högskola vore det riktiga institutet att ta hand om det hela. Härom säger inte lagutskottet ett ord. Jag kan ju säga, att sällan har jag varit med om behandling av ett ärende som det har spurtats med på slutet så som detta. Vi upptäckte statens medicinska forskningsråd klockan tolv, och klockan halv ett var utskottet på det klara med att skriva till Kungl. Maj:t.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om avslag på utskottets hemställan. Frågan har ju ändå fallit genom första kammarens beslut att bifalla min reservation. En fortsatt debatt tjänar därför knappast någonting till.

Fru ERIKSSON i Stockholm: Herr talman! Herr Hedlund frågar sig och ber att vi alla skola fråga oss: Vad är det för mening med att begära en utredning i denna fråga? Han sade detsamma för ett par år sedan och hänvisade då till att allt detta skötte sig självt. Det är väl inte egendomligt om man efter ett par år — trots denna förväntan och trosvisshet som herr Hedlund då ådagalade och fortfarande hyser — blir något otålig och tänker, att det kanske icke var den rätta vägen att åstadkomma det verkliga intresset för saken. När man sedan börjar ta upp en polemik rörande frågan, huruvida det skall vara medicinska forskningsrådet eller kriminologiska institutet vid Stockholms högskola som skall få ha hand om denna angelägenhet, börjar jag nästan befara, att det är något slags dragkamp mellan dessa två institutioner och att man är missnöjd med att denna fråga hänvisas just till medicinska forskningsrådet. Jag skulle tro, att det för de flesta betyder ganska litet vilken institution som har hand om saken, bara vi kunna vara förvissade om att problemet ställes intensivt under forsk-

Sexualbrottslingarnas behandling.

ning nu och att man inte bara i strafflagberedningen och straffrättskommittén sitter och pillar med strafflagsbestämmelser och funderar på hur man skall förfara med dem som komma att omhändertagas. Det är inte det som vi närmast äro intresserade av, utan vi äro intresserade av att så långt det är möjligt kunna förebygga brott av så allvarlig natur som det här gäller. Frågan får inte bagatelliseras. Man måste taga vara på varje liten möjlighet att få klarhet på detta område. Det finns inte något område, där det råder så mycket fördomar som just beträffande sexuella frågor och sexuella förbrytelser. Varför skall man då vara olustig inför undersökningar på detta område, när det dock framstår allt tydligare, att en sådan forskning är betydelsefull i så många sammanhang?

Sedan säger herr Hedlund, att det finns ingen anledning att börja forska just nu på detta område. Vilka anledningar väntar herr Hedlund på? Vilka upprörande händelser är det som skola inträffa för att han skall inse att det just nu är anledning att börja forska? Nu får herr Hedlund ett uppskov, och jag vill uttala den förhoppningen, att det under den tid, som kan förflyta innan frågan nästa gång kommer upp, inte skall uppkomma större och mera upprörande anledningar att börja forskningsarbetet utan att vi, när denna fråga kanske inom en icke alltför avlägsen framtid åter kommer under behandling, inte skola ha några speciella anledningar utöver vad vi nu ha att vilja bedriva forskning på hithörande område. Anledning finnes redan, och det är inga speciella händelser vi vänta på för att kunna förstå behovet av ett sådant forskningsarbete. Jag hoppas att kammaren kommer att gå på utskottets linje. Det är ju som herr Hedlund säger inga stora kostnader förenade med ett sådant forskningsarbete. Men vad som kräves är tydligen en intensiv inriktning på problemet. Detta är enligt

min övertygelse väl värt att göras till föremål för forskning.

I detta anförande instämde herr Nilsson i Bästekille.

Herr RYLANDER: Herr talman! Jag skall endast bemöta ett par frågor som herr Hedlund i Östersund ställde i sitt anförande. Han frågade: Varför skall man nu ge ett särskilt forskningsuppdrag åt det medicinska forskningsrådet, när enskilda forskare äro verksamma på området och äro nöjda och glada över det stöd de få ifrån forskningsrådets sida? Det måste ha undgått herr Hedlund i Östersund, att just professor Rylander — jag kan åberopa honom, han är inte min bror — sagt, att det är planläggning och samordning som erfordras och att man inte kan begära, att en enskild forskare skall sätta sig och planlägga och samordna ett helt forskningsfält för att sedan själv ägna sig åt en liten del därav, som han kan finna angeläget att göra till föremål för forskning. Dessutom kan inte en enskild forskare utföra ett sådant planlägningsarbete. Det krävs en uppobilisering av vetenskapens allra främsta företrädare för att planlägga och samordna forskningen på detta område. Och det är också på det sättet det går till när statens forskningsråd får ett sådant här uppdrag. Då tillsätter rådet en expertkommitté — detta nämnde också professor Rylander för utskottet — en expertkommitté, som består av personer representerande olika sakkunskap på området. Denna kommitté anger sedan närmare vad som skall utföras.

Vidare frågade herr Hedlund, varför det skulle vara just statens medicinska forskningsråd som skulle anförtros detta uppdrag. Ja, om det kan glädja herr Hedlund skall jag gärna tillstå, att när jag förra gången denna fråga var uppe, 1949, föreslog att Kungl. Maj:t skulle uppdraga åt de då nämnda två

Sexualbrottslingarnas behandling.

ämbetsverken, medicinalstyrelsen och socialstyrelsen, att i samråd föranstalta om upptagande av denna forskning, så var det en ren nödfallsutväg, emedan jag inte visste om någonting annat. Jag är inte medicinare, jag behärskar tyvärr inte det medicinska området. Jag kände sålunda inte till detta organ. I handlingarna skymtar visserligen det kriminologiska institutet vid Stockholms högskola. Jag sade under förhandlingarna till herr Hedlund i Östersund att jag tyvärr inte kunde tänka mig, att detta institut skulle handha denna uppgift. Det har ingen fastare existens, dess ekonomi är inte tryggad. Det ledes av en visserligen framstående men nu 78 år gammal forskare, som inte har några mera fast engagerade biträden. Envar förstår väl att man inte kan anförtro ett sådant uppdrag åt en institution som har en så lös existens. Vid den tiden, då utskottet behandlade detta ärende, verkade det som om även herr Hedlund uppskattade att få närmare upplysning om detta statens medicinska forskningsråd. Och jag måste säga, att även om vi tämligen hastigt beslöto att gå in för att föreslå, att detta uppdrag skulle lämnas till statens medicinska forskningsråd, så stöttes och blöttes sedan detta ärende synnerligen grundligt såsom fallet många gånger är när det gäller utskottsutlåtanden. Jag vill sålunda bestämt bestrida, att det ligger något överraskningsmoment i utskottets behandling av denna fråga.

Herr Hedlund frågade yttermera: Vad skall nu statens medicinska forskningsråd säga om den här pekpinnen som det får av riksdagen, att det inte har planlagt forskning på detta område? Jag vill då säga: Kunna inte kammarens ledamöter förstå, att det är absolut omöjligt för statens medicinska forskningsråd, som har att vara verksamt över hela det otroligt vida fältet av medicinsk forskning, att utan att få en påstötning därom göra planläggningar på det ena och det andra området? Man

kan väl inte begära, att det över hela det medicinska fältet skall föreligga planer för forskning. Det är väl ändå alldeles orimligt.

Vidare frågade herr Hedlund: Tror herr Rylander att alla de människor, offren och offrens föräldrar, som äro oroliga, skulle känna någon tröst — jag vet nu inte vad som gjorde att jag fick äran att tillhandahålla denna klena tröst — om riksdagen skulle besluta att lämna ett forskningsuppdrag på detta område? Jag vill inte inlåta mig på den saken. Men jag kan säga till herr Hedlund i Östersund, att det kommer nog att bli en synnerligen dålig tröst för dem att få veta, att strafflagberedningens och straffrättskommitténs förslag äro grundade på omdömen som man har därför att man icke har haft tillfälle att forska på området. Allt vad de kunna komma att föreslå blir väl egentligen sänkning av vissa av de högsta straffen, och det är ju inte mycket att trösta med.

Herr HEDLUND i Östersund: Herr talman! Jag har ju aldrig bestritt att forskningen på detta område bör planläggas och samordnas. Professor Rylander sade i första lagutskottet fullt riktigt att så måste ske. Men han sade inte att statens medicinska forskningsråd uraktlät att göra detta. Jag fick snarare den uppfattningen av doktor Kinnmarks uttalande, att forskningsrådet på ett efter hans mening synnerligen lyckligt sätt planlade och samordnade vetenskaplig forskning. Doktor Kinnmark har dock forskat på det i detta fall viktigaste området, nämligen våldtäktsförbrytares behandling.

Anledningen till att jag reagerar emot att riksdagen skulle begära hos Kungl. Maj:t att forskningsrådet skulle planlägga de och de utredningarna är även det att det ett kommande år mycket väl kan hända, att någon väcker en motion om att vi skola begära Kungl. Maj:ts

Sexualbrottslingarnas behandling.

medverkan för att ge forskningsrådet en påstötning att samordna och planlägga forskning rörande våldsoföreläggningar; ett annat år kanske det kan gälla dråpare och ett tredje år förbrytare av annat slag. Nej, låt den fria forskningen pågå som hittills. När det föreligger ett uppenbart behov av hjälp från riksdagens sida skola vi ingripa med kraft men inte förr.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande och kommer inte heller att säga någonting mer i denna debatt.

Herr STÅHL: Herr talman! Jag hade inte tänkt taga till orda i denna debatt trots att jag har motionerat i detta ärende. Men herr Hedlunds sista anförande föranleder mig dock att göra ett par reflexioner.

Jag vill fråga: Hurudant är det allmänna psykologiska opinionsläget på detta område? Det vet herr Hedlund lika bra som vi andra. Bakgrunden till denna motion är en rad upprörande våldsdåd på sexualförbrytelseområde. De ha riktats emot små barn och ha varit av sådan karaktär, att den samlade föräldraopinionen i vårt land — och jag vågar väl säga även den allmänna opinionen — har kraftigt reagerat däremot. Man har känt otrygghet och frågat sig, om inga åtgärder kunde vidtagas till skydd för barn och ungdom, som falla offer för denna brottsvåg. Det måste framkalla ett egendomligt intryck, om man från riksdagens båda kamrar i denna situation svarar, att man icke anser det påkallat att här vidtaga några som helst åtgärder. Det är ett stort ansvar förknippat med behandlingen av denna fråga, och det är en tvingande nödvändighet att på detta område få en klarläggning av de vägar som äro framkomliga. Formella invändningar få härvid tillmätas mindre betydelse. Jag skall gärna erkänna, att det kan finnas visst fog för formella invändningar i detta sammanhang, men

jag kan inte finna att de kunna få vara något avgörande skäl för riksdagens båda kamrar att ställa sig negativa till det olyckliga läge som råder. Jag tror, herr talman, att det vore lyckligt, om andra kammaren kunde avge den opinionsyttring som ett bifall till utskottets hemställan skulle innebära och lämna forskningsrådet, som ju ändå, som utskottets ärade ordförande flera gånger har sagt, är den enda instans som kan planlägga och samordna en forskning, som nu ligger på olika händer och som för resten genom överläkare Kinnmarks hastiga död har kommit att lida ett svårt avbräck, i uppdrag att verkställa en planläggning av forskningen på detta vitala område.

Jag skulle med det anförda, herr talman, vilja vädja till kammaren att bifalla utskottets hemställan.

Herr GUSTAFSSON i Borås: Herr talman! Jag har som suppleant i första lagutskottet suttit och lyssnat till överläggningarna i denna fråga, och jag måste betyga, att jag har haft en känsla av att utskottet har tagit på frågan med det största och djupaste allvar. Vad som inte minst under de sista åren har hänt på det område det här gäller har väl motiverat motionärernas framställning i denna fråga. Det är ett högst allvarligt problem det är fråga om.

Utskottet anser i dagens läge att det är bäst att låta frågan gå till statens medicinska forskningsråd. Det nämndes av herr Hedlund att det var underligt, att detta forskningsråd inte kom i blickfältet tidigare än som skedde. Ja, det är kanske inte så lätt att ha reda på alla institutioner. Men att frågan avgjordes så snabbt efter det att statens medicinska forskningsråd kom i blickfältet, torde bland annat ha berott på att alla i utskottet känt en stor lättnad, när de funnit, att man kunde hänskjuta frågan till detta råd med det största förtroende och vara förvissad om att

Motion om ändring av 18 kap. 10 § strafflagen.

allt som kunde göras också verkligen skulle bli gjort. De uppgifter, som förekommit i pressen under senare år om de förbrytelser det här gäller, äro av så pass allvarlig natur, att problemet icke kan förbigås. Man måste tvärtom göra sitt allra yttersta för att komma till rätta med detsamma. Jag tror att vårt folk väntar att så skall ske från riksdagens sida.

Jag ber, herr talman, att på det varmaste få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru EWERLÖF: Herr talman! Motionärerna i denna fråga ha framställt så starka sakliga skäl för ett bifall till sitt yrkande och till utskottets förslag, att jag inte finner någon anledning att närmare beröra den saken utan endast vill instämma i vad de ha anfört.

Anledningen till att jag ändå begärt ordet i denna fråga är, att jag ville fästa uppmärksamheten vid en omständighet, som icke berörts i riksdagsdebatten men som framkom i den allmänna diskussionen när denna fråga behandlades 1949. Det hade då förekommit upprörande fall av våldtäktsförbrytelser mot minderåriga. I den allmänna debatten gjorde sig en synnerligen stor upprördhet gällande över detta förhållande, och det höjdes då röster för att barnen själva skulle mobiliseras till sitt eget skydd när det gällde dylika ting. Barnen skulle inte ge sig i samspråk med främmande personer, och det talades till och med för att barnen skulle skrika, när de tilltalades av vuxna. Det är en farlig utveckling vi äro inne på, om barnen själva inte bara skola behöva mobiliseras till sitt eget skydd utan om därtill ett misstroende från barnens sida skall provoceras fram och växa fram mot de vuxna. Jag tycker att detta förhållande säger klarare än någonting annat, att ingenting får försummas för att söka åstadkomma ett skydd för barnen och en trygghet för

föräldrarna. Kan detta vinnas genom att forskningen — och det är självfallet den rätta instansen när det gäller sådana här ting — kan sättas in på ett så tidigt stadium som möjligt, så måste detta ske. Vi ha ingen tid att förlora.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den av herr Hedlund i Östersund avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Hedlund i Östersund begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 34, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Hedlund i Östersund avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 10.

Motion om ändring av 18 kap. 10 § strafflagen.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 35, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 18 kap. 10 § 2 och 3 mom. strafflagen.

Motion om ändring av 18 kap. 10 § strafflagen.

Första lagutskottet hade till behandling förehaft en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 4, av herr *Nerman*, i vilken hemställt, att riksdagen måtte antaga följande ändrade lydelse av 18 kap. 10 § 2 och 3 mom. strafflagen:

Har någon övat sådan otukt med den, som fyllt femton men ej tjuguet år, och var han ej själv under tjuguet år, dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse.

Har någon övat otukt med annan av samma kön under utnyttjande av dennes oerfarenhet eller beroende ställning, straffes som i 2 mom. sägs.

Utskottet hemställde, att förevarande motion, I: 4, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herr *Cassel*, vilken ansett, att motiveringen för utskottets hemställan bort hava annan, i reservationen angiven lydelse.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **JOHANSSON** i Stockholm: Herr talman! Den av herr *Nerman* i första kammaren väckta motionen avser ju att åstadkomma effektivare skydd för ungdom mot homosexuell förförelse genom att yrka straffskyddets utsträckning från 18 till 21 år. Jag anser att riksdagen har anledning uppskatta att denna motion framkommit, även om den icke nu kan leda till något positivt beslut. En motions värde och betydelse ligger ju inte alltid däri, att den omedelbart godtages av riksdagen utan också däri, att den griper om något särskilt aktuellt och lyfter in det i offentlighetens strålkastarljus.

Jag tror att man kan säga, att herr *Nermans* motion har stor aktualitet. Jag tycker nog, att utskottets något kyliga formuleringar stå i rätt bjärt kontrast till remissinstansernas påfallande välvilja mot motionens syfte. Både

medicinalstyrelsen, socialstyrelsen, kriminalpolisintendenten i Stockholm och överståthållarämbetet ha ju yttrat sig synnerligen välvilligt om motionens syfte. Och hade utskottets ledamöter varit i tillfälle att komma mera bakom kulisserna i denna sak och lyssna till vad t. ex. en del föreståndare för manliga ungdomsvårdsanstalter ha att anföra eller till andra socialarbetares erfarenheter, hade det nog kommit mera värme i uttrycken.

Erfarenheterna från mitt eget arbetsfält ge vid handen, att det just är mot ungdom i åldern 18—21 år som de flesta homosexuella övergreppen ske, liksom det är ungdom i den åldern, som efter en förstagångserfarenhet av homosexuellt umgänge mera yrkesmässigt ställer sig till förfogande i detta avseende. Ibland ändras deras beteende snart nog, när de komma in i skyddande miljöer. Men lika ofta — eller kanske man kan säga i flertalet fall — drivas dessa ungdomar in i den delvisa eller fulla asocialiteten. Under alla förhållanden kommer ingen ungdom helt oskadd ifrån dylika äventyr. Det är kanske minst farligt för de psykiskt lågstående, de outvecklade och känslolösa. Dem kunna sådana företeelser gå ganska spårlöst förbi. För de psykiskt känsliga, intelligenta ungdomarna däremot kan en homosexuell förförelse bli en så allvarlig sak, att den så småningom eller mycket snabbt leder in i olösliga kriser. Jag har sett detta på mycket nära håll. Från min verksamhet kan jag omvittna åtminstone fyra fall, där ungdomar berövat sig livet därför att de icke kunnat lösa sin kris på annat sätt. Hur många som livet igenom bära på följderna av sådana händelser i form av oriktiga känslöbindningar, förstört fantasiliv och bestående skuld känslor kunna vi nog inte räkna.

En av anledningarna till att det absoluta straffskyddet vid reformen 1944 sattes till under 18 år var ju, att man ville skydda den, som begått homosexu-

Motion om ändring av 18 kap. 10 § strafflagen.

ella handlingar mot annan person, från att bli utsatt för utpressning. Jag förstår detta motiv mycket väl och uppskattar det. Men inför detta argument måste man väl ändå fråga sig: Vilket intresse bör väga tyngst för lagstiftaren, att skydda den relativt värlöse ynglingen mot övergrepp, som i varje fall kunna få så farliga konsekvenser som jag nu sagt, eller att skydda den, som begått en sådan handling, mot utpressning? Jag tycker inte att vi behöva tveka om svaret på den frågan.

Sedan vill jag gärna ha sagt ifrån, att också utpressning för mig framstår såsom ett skändligt brott. Men nog skulle det väl kunna gå att både bereda ungdomen skydd och att befordra utpressningsförsök till laga näpst. Jag finner alltså att hänvisning till enbart detta argument icke räcker för att stå kallsinnig mot motionärens önskan om en höjning av åldersgränsen för de ungas skydd.

Vidare vill jag säga, att jag inte är överens med motionären, när han huvudsakligen yrkar på en straffskärpning eller en höjning av straffgränsen. Detta är ju ett område, som över huvud taget är mycket ömtåligt för lagstiftningen att ge sig in på. Problemet har en svår sida, som jag icke ser vara berörd av någon av remissinstanserna eller av utskottet, men som en kommande lagstiftning på något sätt måste beakta. Det är ofrånkomligt att det finns personer, som äro konstitutionellt homosexuella och vilka absolut icke kunna ha ett vad vi kalla normalt sexuellt förhållande. Dessa personers sexuella aggressivitet börjar ofta ganska tidigt. Om nu straffskyddsåldern höjs till 21 år, så kommer detta i realiteten att innebära, att samhället ålägger dessa människor sexuell avhållsamhet till dess de fyllt 21 år. Ty om de före denna ålder söka förbindelse med annan manlig person, kan ju denne senare bli dömd för att han begått sexual handling mot en person under den absoluta

straffskyddsåldern. Det torde väl inte gå att lagfästa att dessa, de kanske mest nödställda på sexuallivets område, skola vara utestängda från rätten till sexualumgänge intill dess de ha fyllt 21 år. Fängelsestraff får inte vara samhällets reaktion, om man har med sjuka människor att göra eller med sådana, hos vilka driftsinriktningen är konstitutionellt betingad. För sådana fall måste det finnas andra medel än straff och fängelse.

Å andra sidan måste det klart sägas ifrån, att vi icke i vårt samhälle kunna släppa lös en åskådning sådan som den Förbundet av 1948 gjort sig till tolk för, nämligen att det är bara nyttigt för pojkar och manlig ungdom att få erfara den homofila kärleken och gemenskapen. Det är i grund och botten en skamlig lära, ty den är sexuellt sjuka människors krav på att samhället skall erkänna det abnorma som det normala.

Jag finner för min del att den reservation, som avgivits av herr Cassel, bäst motsvarar min egen syn på denna fråga, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservationen.

Fru SJÖSTRAND: Herr talman! Bestämmelserna i på detta område gällande lag taga ju främst sikte på skydd för barn och ungdom mot sexuell förförelse. Vägarna för att nå detta mål måste vara både många och olika. Dessutom se vi säkerligen olika på detta problem, även om vi alla äro besjälade av vilja att skydda ungdomen.

När jag läste utskottets utlåtande, fick jag emellertid det intrycket, att utskottet har varit onödigt avvisande då det gällt den del av herr Nermans motion, där han föreslår, att det absoluta straffskydd som tillkommer barn under 18 år, skall utsträckas till att omfatta ungdom upp till 21 år. Visserligen kan det försvaras att man inte just nu vidtar några åtgärder i den föreslagna

Motion om ändring av 18 kap. 10 § strafflagen.

riktningen, då straffrättskommittén förbereder förslag till ny lagstiftning, vilken väl också kommer att beröra denna fråga. Men jag tror ändå att det har stor betydelse att det säges ifrån, att vi icke äro belåtna med förhållandena sådana de nu äro. 1944 års lag gick nog händelserna i förväg på ett sätt, som inte har varit lyckligt. Genom att man helt plötsligt i princip förklarade sexuell otukt straffri har detta kommit att dominera i folks medvetande, och man har inte haft klart för sig att det straffrättsliga skyddet för ungdomen egentligen har skärpts rätt avsevärt.

Situationen på detta område har sedan 1944 förvärrats på ett ganska skrämmande sätt och ger nu anledning till verklig oro. Enligt socialstyrelsens uppgifter arbeta för närvarande flera kommittéer i Stockholm — jag tror det är fem stycken — med fall av homosexuell otukt. I Göteborg har man en omfattande härva att utreda, och jag såg i denna vecka i en tidning att nya fall ha upptäckts där. Orsakerna till dagens situation äro naturligtvis många, och det är inte lätt att veta vad som behöver göras. Men att något måste göras för att förhindra att tendenserna till homosexuella handlingar utbredas ytterligare, äro vi väl alla överens om. Den föreslagna höjningen av straffskyddet till 21 år skulle enligt min åsikt öka möjligheterna för myndigheterna att ingripa, och den skulle i många fall vara ett skydd.

Utskottet framhåller bl. a. att en höjning av åldersgränsen skulle föra med sig ökade möjligheter till utpressning. Så ömhjärtad tycker jag verkligen inte att man behöver vara. Jag instämmer där i vad reservanten herr Cassel säger i sin reservation, nämligen att den homosexuelle har möjlighet att undgå sådana risker genom att rätta sig efter lagbudet och välja sina objekt bland personer, som uppnått 21 år. Det finns nog ändå alltid vissa möjligheter till utpressning, om någon i skandaliseran-

de syfte vill använda sig av vad som förevarit.

Nej, jag ömmar betydligt mera för de många unga, som genom äldre människors övergrepp kanske få en chock för livet, som kanske få känslolivet och hela sitt sexuella liv snedvridet och kanske komma in i vanor, som göra dem till parasiter, till arbetsoviliga människor. Det är väl just från denna kategori som de s. k. sutenörerna rekryteras.

Många unga pojkar, som kommit från landsorten till Stockholm, ha fallit offer för sådana övergrepp och glidit ut i parasittillvaro eller brott. Det måste ligga i samhällets intresse att skydda unga människor mot homosexuella övergrepp. Inte minst fordrar man från hemmens och föräldrarnas sida att samhället där vidtar alla tänkbara åtgärder och gör allt för att hjälpa och skydda ungdomen. Jag instämmer med den föregående ärade talaren i att därvidlag ingenting får försummas.

Naturligtvis vinner man långt ifrån allt genom en enda åtgärd — livet är komplicerat nu för tiden — men höjningen av åldersgränsen skulle dock vara till hjälp i åtskilliga fall. Det är min övertygelse. Jag hoppas därför att straffrättskommittén under sina fortsatta överläggningar allvarligt överväger vilka möjligheter som finnas att bereda ökat skydd åt ungdom, som utsättes för homosexuella närmanden.

Det var för att poängtera detta som jag tog till orda i denna fråga. Herr talman! Jag yrkar bifall till herr Cassels reservation.

Häruti instämde herr *Staxäng*.

Herr RYLANDER: Herr talman! Strafflagens bestämmelser om homosexuell otukt bygga på den principen, att handlingar, innefattande sådan otukt, icke skola vara belagda med straff annat än i vissa särskilt angivna fall. Alla äro nog ense om att barn och ung-

Motion om ändring av 18 kap. 10 § strafflagen.

dom böra åtnjuta ett vittgående skydd mot homosexuella förgripelser och att homosexuell otukt av en äldre med en ungdom utan vidare bör vara straffbar, alltså alldeles oavsett om det skett under utnyttjande av den unges oerfarenhet eller beroende ställning.

Beträffande den närmare utformningen av skyddet och frågan vid vilken ålder gränsen för detta absoluta straffskydd skall dragas kunna emellertid åsikterna bryta sig. Motionären har ansett skyddet böra utsträckas till att omfatta ungdom ända upp till 21 års ålder. Enligt utskottsmajoritetens mening tala goda skäl för den lösning, som valts i den nuvarande lagen, nämligen att uppställa ett starkare skydd för barn under 18 år och ett något svagare för ungdom i åldern 18 till 21 år. Den som fyllt 18 år får åtminstone i allmänhet förutsättas ha uppnått en sådan grad av mognad, att ett ovillkorligt straffskydd näppeligen kan anses behövt.

Vår tids ungdom har säkerligen betydligt lättare att få erforderlig klarhet i dessa ting än ungdomen hade bara för några år sedan, då denna lag stiftades. De sexuella förhållandena omges inte nu längre som förr med pryd förtegenhet. I skolorna meddelas sexualundervisning. Föreläsningsorganisationer ha upptagit sådana frågor på sina program, och på olika sätt sprides upplysning om dessa ting. Över huvud taget torde detta område numera inte framstå som något gåtfullt och besynnerligt för ungdom i 17—18-årsåldern. Men det är klart, att även en annan tidsgräns kan diskuteras och detta särskilt med hänsyn till att den individuella utvecklingen sker olika hastigt.

Emellertid är att märka, att de nuvarande lagbestämmelserna varit i kraft bara något över sju år. Mera omfattande erfarenheter av hur reglerna verkat ha därför ännu inte hunnit samlas. De erfarenheter som vunnits ge knappast stöd för antagande att lagens utform-

ning skulle vara olämplig. Det synes inte lämpligt att efter endast relativt kort tid efter en lagändring ånyo göra en lagändring, då det inte kunnat direkt påvisas, att de nya lagreglerna varit otillfredsställande.

Det är visserligen sant, att den manliga prostitutionen under senare år av allt att döma fått ökad utbredning. Såsom framhållits av bl. a. socialstyrelsen, som får anses vara ett på detta område synnerligen välinformerat verk, synas emellertid de missförhållanden, som yppats på detta område till intet ringa del ha sin orsak, icke i avsaknad av nödiga lagbestämmelser utan i att gällande bestämmelser inte blivit i erforderlig omfattning tillämpade.

Sålunda ha barnavårdsmyndigheterna mycket vidsträckta möjligheter att ingripa på ett mycket kännbart sätt mot ungdom, som gör sig skyldig till homosexualitet. Barnavårdsmyndigheterna kunna alltså ingripa mot en person i åldern 18 till 21 år, som befinner sig föra ett oordentligt, lättjefullt eller sedeslöst liv eller eljest visat svår oart, beträffande vilken särskilda åtgärder krävas från samhällets sida för hans tillrättaförande. Orden »eljest visat svår oart» ha införts i lagen just med tanke på sådana här oarter.

Det är flera omständigheter som synas ha medverkat till att man inte har begagnat sig i erforderlig utsträckning av de bestämmelser som finnas. Inte minst är det den bristande tillgången på personal hos polis- och barnavårdsmyndigheterna. Det är också betecknande, att både överståthållarämbetet, som också besitter en eminent sakkunskap på detta område, och straffrättskommittén anse, att man i första hand bör ingripa mot homosexualiteten inte genom ändrade lagbestämmelser, såvitt nu är i fråga, utan genom att se till att de möjligheter i sådant hänseende, som den nuvarande strafflags- och barnavårdslagstiftningen ger, verkligen utnyttjas.

Interpellation ang. förvaltningen av pastoratens boställsskogar.

Detta är också utskottsmajoritetens åsikt. Särskilt vill utskottet understryka vikten av att barnavårdsmyndigheterna tillvarataga de vidsträckta möjligheter barnavårdslagen öppnat för dem att inskrida mot manlig prostituerad ungdom. Får man till stånd ett kraftigt ingripande mot sådan ungdom, är jag för min del övertygad om att man inte kommer att få höra mycket av detta spörsmål om homosexualitet, i vad den riktar sig mot ungdom, och det är ju endast detta, som samhället vill ingripa emot.

Jag vill också erinra om att professor Gösta Rylander för närvarande utför vissa undersökningar rörande den kriminella homosexualiteten. Dessa utredningar kunna komma att lämna ett värdefullt material, som kan göra ett säkrare ställningstagande möjligt.

I varje fall skulle det vara olyckligt att på detta område föregripa straffrättskommittén, som nu förbereder förslag till ny lagstiftning om brott mot person, däribland även sexualförbrytelser. Kommittén räknar med att kunna framlägga sitt förslag under nästa år.

Jag skall, herr talman, nöja mig med vad jag nu anfört. Motionären har visserligen framfört en del förslag även vad beträffar det relativa straffrättskyddet, men då ingen här tagit upp detta spörsmål, finner jag ingen anledning att närmare ingå därpå.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till samma hemställan med den ändring beträffande motiveringen, som föranledes av bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11.

Föredrogos vart efter annat jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 45, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rörlig kredit åt Svenska spannmålsaktiebolaget; och

nr 46, med anledning av väckta motioner angående utredning om statens stöd åt växt- och fruktträdsköddlingen m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 12.

Interpellation ang. förvaltningen av pastoratens boställsskogar.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr PETERSSON i Ersbacken, som yttrade: Herr talman! Den ecklesiastiska boställsordningen av år 1932 lade förvaltningen av prästboställena med tillhörande skogar i befolkningens egen hand. Den förverkligade pastoratens redan erkända ställning som boställshavare, och den gjorde allvar av den folkliga självstyrelsens grundsats på det kyrkligt ekonomiska området. Av bestämmelserna i 3 kap. framgår otvetydigt, att till löneboställe hörande skog skulle stå under pastoratens omedelbara vård och förvaltning. Den enda inskränkning som härvidlag föreskrevs var, att hos pastoratet skulle finnas anställd en person med skoglig utbildning och att val av detta skogsbiträde skulle för prövning och godkännande underställas stiftsnämnden.

Under senare år har emellertid en oroväckande tendens gjort sig gällande att centralisera förvaltningsbefogenheterna till stiftsnämnderna. Särskilt har 1942 års ändring av bestämmelserna om pastoratens skogsbiträden utnyttjats för att inskränka pastoratens befogenheter i fråga om förvaltningen av sina skogar. Enligt dessa nya bestämmelser kan stiftsnämnden bestämma i vilken omfattning och på vad sätt pastoraten

Interpellation ang. förvaltningen av pastoratens boställsskogar.

inom stiftens skola sammanföras till distrikt med gemensamt skogsbiträde och vidare ha nämnderna fått vidsträckta befogenheter då det gäller att anställa dessa biträden och bestämma deras tjänstgöring. Det talades visserligen vackra ord om att dessa ändringar icke avsåge någon principiell omfördelning av förvaltningsbefogenheterna beträffande boställsskogarna. I praktiken ha emellertid förhållandena gestaltat sig annorlunda. Formellt äro dessa biträden alltjämt anställda hos pastoraten, men i realiteten ha de blivit befattningshavare hos stiftsnämnderna, som icke blott ha att bestämma den ort, där skogsbiträdet skall vara bosatt, utan även att beträffande varje pastorat bestämma de arbetsuppgifter, som av skogsbiträdet skola för pastoratets räkning fullgöras, samt meddela särskilda föreskrifter rörande biträdes anställnings- och tjänstgöringsförhållanden ävensom utfärda särskild arbetsordning för skogsbiträde.

Pastoratens rätt att självständigt förvalta sina skogar har i själva verket genom den genomförda centraliseringen kommit helt i skymundan. Det torde i många fall rent av kunna ifrågasättas, huruvida de ens hava någon medbestämmanderätt. Riktigheten härav framgår av det sätt, på vilket stiftsnämnderna handhaft sina befogenheter att sammanföra flera pastorat till ett skogsbiträdesdistrikt med heltidsanställt skogsbiträde. Även mot sin vilja tvingas nämligen pastoraten i stor utsträckning att ingå i dylika distrikt. Sålunda har stiftsnämnden i Västerås stift den 11 oktober 1951 beslutat, att icke mindre än 13 pastorat skola från och med den 1 april 1952 ha gemensamt skogsbiträde och svara för kostnaderna härför. Detta skogsbiträde skall tillsättas jämlikt de nya bestämmelserna i 44 § boställsordningen samt 3 kap. 1 § tillämpningsföreskrifterna till denna. Genom denna anordning och på grund av det inflytande, som härigenom tillföres stiftsnämnden, är det

svårt att förstå vad stiftsnämnden anfört därom, att detta beslut »ej innebär någon ändring i förvaltningshänseende, utan har varje pastorat som hittills hela ansvaret för sina boställen, såväl beträffande skogarna som pastoratens övriga jordegendomar, vilka skola av pastoraten enhetligt förvaltas och redovisas».

Kritik mot den nuvarande ordningen beträffande pastoratens befogenheter i fråga om boställsskog har framkommit vid såväl 1948 som 1951 års kyrkomöte, varvid motionsvis framförts önskemål om beredande av möjlighet för pastoraten att återfå den befogenhet i fråga om boställsskogarna, som tillkommit dem i 1932 års boställsordning i dess ursprungliga lydelse. Vederbörande utskott fann sig visserligen icke kunna tillstyrka dessa motioner, men vid 1951 års kyrkomöte framhöll utskottet, att i den mån reformen »genomförts utan hänsynstagande till de enskilda pastoratens berättigade intressen och önskemål, har detta icke skett i överensstämmelse med lagens syfte».

Med hänsyn till den utomordentliga betydelse ifrågavarande spörsmål har för pastoraten och deras intresse av att få bibehållas vid sin tidigare befogenhet i fråga om vården och förvaltningen av sina skogar får jag hemställa om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet framställa följande spörsmål:

1) Är herr statsrådet villig att medverka till en närmare utredning av frågan, huruvida den nuvarande ordningen beträffande förvaltningen av pastoratens boställsskogar kan sägas vara i överensstämmelse med de principer, som lågo till grund för 1932 års ecklesiastiska boställsordning samt om de av stiftsnämnderna vidtagna åtgärderna att tvångsvis sammanföra flera pastorat i gemensamma skogsbiträdesdistrikt ha skett med vederbörligt hänsynstagande till de enskilda pastoratens intressen och önskemål?

Interpellation ang. antalet ledamöter i familjebidragdsnämnd och hemhjälpdsnämnd.

2) Om det vid en dylik utredning visar sig, att stiftsnämndernas åtgärder i fråga om skogsförvaltningen icke stå i överensstämmelse med lagens syfte, är herr statsrådet villig att vidtaga erforderliga åtgärder för att pastoraten skola återfå sin självbestämmanderätt i fråga om sina skogar?

Denna anhållan bordlades.

§ 13.

Interpellation ang. antalet ledamöter i familjebidragdsnämnd och hemhjälpdsnämnd.

Ordet lämnades på begäran till

Herr NILSSON i Bästekille, som anförde: Herr talman! Kommunalindelningkommittén har framhållit, att ett av den kommunala självstyrelsens huvudsyften har varit att bereda folkets breda lager mera direkt möjlighet att delta i de allmänna angelägenheternas förvaltning. Härigenom uppnår man både en medborgerlig uppfostran till ansvarskänsla samt politiskt omdöme och en spärr mot alltför långt gående centralisering av förvaltningens detaljer. 1939 års konstitutionsutskott framhöll beträffande den kommunala självstyrelsens egenvärde den uppfattningen, som underströks av riksdagen, att det som är konstitutivt i fråga om ett så värdefullt förvaltningssystem, nämligen den personliga kontakten mellan kommunens medlemmar och det lekmanmässiga inflytandet på kommunalförvaltningens praktiska handhavande, icke får äventyras.

För att de värden det här är fråga om icke skola äventyras vid det förestående praktiska genomförandet av den kommunala indelningsreformen är det emellertid av vikt, att de kommunala organ, i vilka det lekmanmässiga inflytandet skall göra sin betydelsefulla insats, utformas på lämpligt sätt. Åtskilligt tyder på att så icke skulle vara fallet med familjebidragsnämnderna och hemhjälpdsnämnderna. I ett

flertal kommuner har man nämligen gjort den erfarenheten, att det är svårt eller omöjligt att finna personer, som äro villiga att åtaga sig ledamotskap i dessa nämnder. Anledningen härtill är den, att arbetsbördan synes bli avskräckande stor, då antalet ledamöter icke ökats trots att de nya kommunerna ofta utgöra ett avsevärt större arbetsfält än de tidigare.

Vad familjebidragdsnämnden beträffar så skall ledamöternas antal vara fem. I proposition nr 93, s. 48, vid 1940 års riksdag uttalade departementschefen bl. a., att kravet på arbetsduglighet hos nämnden och sparsamhet med arbetskraften torde bäst tillgodoses genom en jämförelsevis snäv begränsning av de särskilt tillsatta nämndernas ledamotskap, förslagsvis till fem. Sedan dess ha familjebidragsnämndernas uppgifter ökats, vartill nu kommer kommunernas större befolkningssiffror. Läget har då blivit sådant, att det redan från början snävt tilltagna antalet ledamöter äventyrar arbetsdugligheten. Den internationella politiska spänningen är av sådan art, att man icke kan bortse från möjligheten av att densamma kan nödvändiggöra extra-ordinarie inkallelser av värnpliktiga. För att möta de krav som redan nu ställas och de som måhända komma att ställas i framtiden på familjebidragsnämndens arbetsduglighet torde det vara nödvändigt, att möjlighet gives till inväljande av ökat antal ledamöter i familjebidragsnämnderna. Härigenom skulle dessutom de personer, som tidigare varit intresserade ledamöter i dessa nämnder men på grund av en befarad alltför stor arbetsbörda önskat draga sig tillbaka, ånyo kunna intresseras för dessa uppgifter och deras erfarenheter komma det allmänna till godo.

Vad angår hemhjälpdsnämnderna, i vilka ledamöternas antal skall vara tre eller fem, har med rätta framhållits, att denna relativt billiga hjälpform ofta kan förebygga behovet av ett samhälls-ingripande av mera omfattande och

Interpellation ang. antalet ledamöter i familjebidragdsnämnd och hemhjälpdsnämnd.

dyrbart slag. I propositionen nr 332, s. 4, vid 1943 års urtima riksdag konstaterades också, att det »får anses fastslaget, att samhället har ett direkt intresse av en väl organiserad hemhjälp-verksamhet». Här göra sig gällande samma synpunkter som anförts beträffande familjebidragdsnämnden. Resultatet blir också här en stark obenägenhet hos många att åtaga sig uppdraget att vara ledamot i en nämnd med bibehållet antal ledamöter i ofta avsevärt större kommuner.

För både familjebidragen och hemhjälpn gäller ju att behovsprövning skall företagas. I propositionen rörande familjebidragdsnämnden framhöll också departementschefen, att vid val av ledamöter skulle tillses, att erfarenhet på den sociala behovsprövningens område bleve företrädd inom nämnden. Och i fråga om hemhjälpdsnämnden yttrade utskottet, att de lokala organen förutsättas skola få en tämligen vid prövningsrätt vid bedömandet av såväl behovet av som de ekonomiska förutsättningarna för hemhjälp. Den behovsprövning det här är fråga om underlättas i hög grad av den personliga känndomen om mottagarna av bidrag och hjälp samt deras förhållanden. De större befolkningssiffrorna försvåra behovsprövningen, och däri ligger anledningen till tveksamhet att åtaga sig ledamotskap i dessa nämnder. Här sammanträffa alltså de synpunkter, varom inledningsvis erinrades, nämligen värdet av den personliga kontakten och betydelsen av att det lekmannamässiga inflytandet på kommunalförvaltningen ej äventyras. Botemedlet mot den oroande tendens, som alltså kunnat iakttagas, synes ligga endast i möjligheten att invälja ett större antal ledamöter i dessa nämnder, förslagsvis högst elva.

I anledning av vad sålunda framhållits anhåller jag om kammarens medgivande att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande fråga:

Kan det förväntas, att till 1952 års riksdag framlägges förslag om sådana författningsändringar, att möjlighet gives att i familjebidragdsnämnd och hemhjälpdsnämnd invälja högst elva ledamöter?

Denna anhållan bordlades.

§ 14.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från utrikesutskottet:

nr 356, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av överenskommelse rörande varuutbytet mellan Sverige och Schweiz m. m.;

från statsutskottet:

nr 354, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående plan för folktandvården i Stockholms stad; och

från bevillningsutskottet:

nr 357, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

§ 15.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Undertecknade anhålla härmed om ledighet från riksdagsgöromålen under tiden 26 nov. till och med den 15 dec. 1951 för att såsom riksdagens representanter delta i Europarådets höstsession i Strasbourg.

Stockholm den 21 nov. 1951.

*Walter Sundström.
Bertil von Friesen.
James I. A. Dickson.
Adolf Wallentheim.
Rolf Edberg.*

Kammaren biföll denna ansökan.

§ 16.

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats en motion nr 684, av herr *von Friesen m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 227, angående ändrad lönegradsplacering för vissa uppsyningsmän och föreståndarinnor vid statens sinnessjukhus m. fl.

Denna motion bordlades.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag. *

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl 1.48 em.

In fidem
Gunnar Britth.